

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

DEMOCRATIC CITIZENSHIP OF
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY STUDENTS

โดย

ดร.ธัญชัช วิภักดิ์ภูมิประเทศ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานผลการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2556

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัว โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตจำนวน 410 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test และ One-Way ANOVA

ข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรายวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

Title: Democratic Citizenship of Dhurakij Pundit University Students

Researcher: Dr.Thuntuch Viphatphumiprathes Institution: Dhurakij Pundit University

Year of Publication: 2013

Publisher: Dhurakij Pundit University

Sources: Dhurakij Pundit University

No. of Page: 83 Pages

Copyright: Dhurakij Pundit University

Key Words: Citizenship, Democracy, Students

Abstract

The purposes of this research study were to survey the democratic citizenship levels of Dhurakij Pundit University students and to compare their levels of democratic citizenship by classifying their personal and family factors. A survey was conducted by means of questionnaires given to 410 Dhurakij Pundit University students. Descriptive statistics, t-test, and one-way ANOVA were used to analyse the data collected.

The results indicated that: 1) Overall, the students displayed a slightly high level of democratic citizenship. When considering each aspect, it was found that with respect to the rules, the levels were high, while their respect for the rights of others and their responsibility to society were at lower levels; 2) The overall democratic citizenship of the students indicated statistically significant differences in these areas: sex, place of birth, results of studies, faculty, year/ class, and democratic upbringing.

Suggestions: 1) General education courses should have activities concerning democratic citizenship for first year students, especially activities with regard to their responsibility to society; 2) Fourth year students should be given service-learning programs in order to develop their democratic citizenship skills before graduation.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีด้วยการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร สำหรับการให้คำปรึกษาในการจัดทำโครงการวิจัยนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ทองेम ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลย์พร รัตนเศรษฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐทิศา โรจนประศาสน์ อาจารย์ ดร.ธิฎฐิรัตน์ ทิพรส อาจารย์สินีนานฎ สุทธจินดา และอาจารย์ธันยนันท์ ทองบุญตา สำหรับความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์ผลการวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ได้อย่างสมบูรณ์

ดร.ธัญรัช วิภักดิ์ภูมิประเทศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญแผนภูมิ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 หลักการของประชาธิปไตย	6
2.2 แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมือง	10
2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง	19
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	23
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	24
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	25
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	26
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	26

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

28

4.2 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

33

4.3 การทดสอบสมมติฐาน

38

บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

54

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

60

5.3 ข้อเสนอแนะ

67

บรรณานุกรม

69

ภาคผนวก

ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

73

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

75

แบบสอบถาม

77

ประวัติผู้วิจัย

83

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรและตัวอย่างในงานวิจัย	24
2 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา	28
3 ปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา	30
4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา	32
5 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพกติกา	33
6 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	35
7 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	36
8 สรุปภาพรวมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา	37
9 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามเพศ	38
10 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามภูมิลำเนา	39
11 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามผลการเรียน	40
12 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษา เป็นรายคู่ จำแนกตามผลการเรียน	42
13 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามคณะ	43
14 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็น รายคู่ จำแนกตามคณะ	45
15 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี	46
16 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็น รายคู่ จำแนกตามชั้นปี	47
17 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง	48

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
18 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	49
19 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง	50
20 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	52
21 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็น รายคู่ จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	53
22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน (ปัจจัยส่วนบุคคล)	57
23 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน (ปัจจัยด้านครอบครัว)	58

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

23

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงเวลา 80 ปีที่ผ่านมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้นมีรัฐประหาร 12 ครั้ง และมีรัฐธรรมนูญจำนวน 18 ฉบับ จึงทำให้เกิดคำถามที่ว่า ทำไมประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ จึงได้ล้มเหลวในประเทศไทย แต่อันที่จริงแล้ว ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในปัจจุบันและได้ชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ต่างก็เคยประสบกับปัญหาหรือล้มเหลวกันมาก่อนแล้ว สำหรับปัจจัยความสำเร็จของประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้น คือ “ระบบ” และ “คน” แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ “คน” กล่าวคือ ในระบอบประชาธิปไตย หากมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่คนใช้รัฐธรรมนูญไม่เป็นหรือไม่เคารพ ก็จะทำให้มีปัญหาในที่สุด (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีประเทศต้นแบบประชาธิปไตยดังกล่าวได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการพัฒนาคนให้มี “ความเป็นพลเมือง” หรือการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) จนทำให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยสำเร็จได้ (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554: 8-9)

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวของไทย จึงมิใช่เพียงการร่างรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหาร และตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

อย่างไรก็ดี ในสังคมไทยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวถ่วงรั้งในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ หรือ การพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะนักการเมือง วัฒนธรรมผู้น้อย-ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสกว่า การแบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่แสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าผู้ใหญ่จะไม่พอใจหรือมีผลต่อการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้นั้น รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความ

จำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พพร ดันติสุนทร, 2554: 16-19; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554: 77-79)

โดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 48-49) เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เป็นแต่เพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือชนชั้นปกครองใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งที่สำคัญ คือ เกิดการแตกแยกในสังคม ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมืองและการเลือกตั้งจึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้ คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “คน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554: 9) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจาก ภาระหรือปัญหา กลายเป็นพลของเมือง หรือ กำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็จะประสบความสำเร็จ (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 36; Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011: 3-4)

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รวมถึงเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ ภูมิลำเนา คณะ ผลการเรียน และชั้นปี) และปัจจัยด้านครอบครัว (รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย) ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในปัจจุบัน รวมถึงเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัว

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา คณะ ผลการเรียนรู้ และชั้นปี แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

1.3.2 นักศึกษาที่มีปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

1.4 นิยามศัพท์

1.4.1 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยของไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1) ความเคารพกติกา หมายถึง การยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกา ความเคารพกติกา/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกา/กฎหมาย การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตยและกติกา การไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา

2) ความเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การคำนึงถึงความสะดวกของผู้อื่นที่จะเกิดจากการใช้สิทธิเสรีภาพของตน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม การเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน การมองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน และทุกคนในสังคมล้วนเป็นเจ้าของประเทศ

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ของผู้อื่น ความตระหนักว่าการกระทำใดๆ ของตนมีผลต่อสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยไม่ก่อปัญหา การลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1.4.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ของนักศึกษา ซึ่งปฏิบัติต่อนักศึกษาด้วยความเป็นประชาธิปไตยในด้านเคารพกฎกติกา เคารพสิทธิ และความรับผิดชอบ

1.4.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครอง ของนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ การร่วมมือกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักการเมืองท้องถิ่น/นักการเมืองระดับชาติเพื่อร้องเรียน เสนอนโยบายหรือ เสนอแนะข้อคิดเห็น การร่วมชุมนุมหรือประท้วงอย่างสันติเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน สำหรับ กิจกรรมทางชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการเป็นอาสาสมัครในชุมชน การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อ ช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ด้านเนื้อหา

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง (จันทนา บุญญานุ วัตร, 2549; ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555; ปกัสสร ไพบุลย์จิตติพรชัย, 2553; ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2554; ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, 2551; วีรพงษ์ นกน้อย, 2546; สุนทรียา หวังชัย, 2544; เอนก เหล่าธรรม ทัทน์, 2554; Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement, 2008; Hahn, C. L., 2010; Portney, K. E., et al., 2009; Rothwell, N. & Turcotte, M., 2006; Smart, D., et al. , 2000; Bekkers, R., 2008 อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011) ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา คณะ ผลการเรียน และชั้นปี ส่วนปัจจัยด้าน ครอบครัวยังได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง การเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น พลเมืองดี, 2554; ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวแปรตามในงานวิจัย คือ ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยด้านเคารพกติกา ด้านเคารพ สิทธิผู้อื่น และด้านรับผิดชอบต่อสังคม

1.5.2 ด้านพื้นที่และประชากร: นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบระดับความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย รวมถึงความแตกต่างของความเป็นพลเมือง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

1.6.2 นำข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิจัย มาใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวทางในการวิจัย ดังหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 หลักการของประชาธิปไตย
- 2.2 แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมือง
- 2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง
- 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 หลักการของประชาธิปไตย

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการของ “ประชาธิปไตย” เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับหลักการประชาธิปไตย สรุปได้ดังนี้

ประชาธิปไตย (Democracy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demokratia ซึ่งมาจากการรวมกันของคำว่า Demos ที่แปลว่า ประชาชน (People) และ คำว่า Kratia ที่มาจากคำกริยา Kratien หรือคำนาม Kratos ซึ่งแปลว่า การปกครอง (To Rule) ดังนั้น คำว่า Demokratia จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Government by the People) (Raymond, 1983 อ้างถึงใน จักร์ พันธุ์เพชร, 2555: 121)

การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยนั้น มีหลักฐานแสดงให้เห็นได้ว่าเคยมีเกิดขึ้นมาแล้วในสมัยกรีกโบราณ ซึ่งมีลักษณะเป็นนครรัฐที่มีอาณาเขตไม่กว้างขวางนัก สำหรับหลักการการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น มีหลักการดังนี้ (จักร์ พันธุ์เพชร, 2555: 114, 128-142)

2.1.1 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty)

การปกครองที่สามารถทำให้ทุกคนในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้ อีกทั้งต้องจัดการให้มีการปกครองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกคนในสังคมด้วยเช่นกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) อย่างไรก็ดี ด้วยข้อจำกัดหลายประการในสังคมปัจจุบัน เช่น จำนวนประชากรที่มีมากจนทำให้ไม่สามารถใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงได้

ปัจจุบันจึงใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) ผ่านการเลือกตั้งแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองแทน เช่น การเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ

2.1.2 หลักเสรีภาพ (Liberty)

ระบอบประชาธิปไตยได้กำหนดเสรีภาพขั้นพื้นฐานไว้โดยที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายหรือละเมิดบุคคลอื่น ดังนี้

- 1) เสรีภาพในการคิดและการแสดงออก (Freedom of Thought and Expression) ทั้งนี้จะต้องควบคู่ไปกับการยอมรับฟังความคิดและการแสดงออกของบุคคลอื่น แม้ว่าความคิดและการแสดงออกนั้นจะแตกต่างไปจากสิ่งที่ตนเองยึดถือ
- 2) เสรีภาพในการเลือกตั้ง (Freedom of Voting) คือ การที่บุคคลสามารถไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนได้อย่างเสรี โดยมีได้ถูกอำนาจอื่นบังคับ และบุคคลมีเสรีภาพที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ถูกอำนาจอื่นลิดรอนเช่นกัน
- 3) เสรีภาพจากการถูกรัฐหรือบุคคลอื่นกระทำต่อตนโดยปราศจากสิทธิอำนาจที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Freedom from Arbitrary Treatment by the State or Other People) จะเป็นหลักประกันว่าประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติต่อตนภายในขอบเขตอำนาจตามที่กฎหมายอนุญาตเท่านั้น
- 4) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of Religion) บุคคลมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการนับถือศาสนา ตราบเท่าที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เสียหาย หรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 5) เสรีภาพในการย้ายที่อยู่ (Freedom of Movement) โดยอยู่บนพื้นฐานของการไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายและละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 6) เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบโดยปราศจากอาวุธและเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคม (Freedom of Assembly and Association) เพราะการชุมนุมหรือการรวมตัวกันเพื่อแสดงบทบาทอันเป็นจุดยืนของตนเองนั้นถือเป็นช่องทางหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 7) เสรีภาพในเรื่องส่วนตัวอื่นๆ (Personal Freedom) เป็นหลักประกันในการตัดสินใจของบุคคลในเรื่องส่วนตัวว่าจะสามารถกระทำได้อย่างเสรี

2.1.3 หลักความเสมอภาค (Equality)

- 1) ความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) คือ ทุกคนมีสิทธิในการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งในส่วนของผู้ลงคะแนนเสียงและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- 2) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ (Economic Equality) คือ การมีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในระดับที่อย่างน้อยต้องสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมและเปิดโอกาสให้กับบุคคลทุกคนที่มีความสามารถในการสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเอง
- 3) ความเสมอภาคทางสังคม (Social Equality) คือ ทุกคนในสังคมที่ไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจหรือวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม ก็สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยปราศจากการแบ่งชนชั้น วรรณะ การดูหมิ่นเหยียดหยาม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนพื้นฐานการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน
- 4) ความเสมอภาคทางกฎหมาย (Equality of the Law) หมายถึง กฎหมายที่ตราออกมาจะต้องมีผลบังคับใช้กับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ไม่มีข้อยกเว้นที่เอื้อประโยชน์ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือมีผลบังคับใช้กับบุคคลเฉพาะบางกลุ่มบางพวกในสังคม ดังนั้น การสร้างความเสมอภาคทางกฎหมายจึงเป็นการคุ้มครองบุคคลจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทำให้บุคคลสามารถป้องกันสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของตนได้อย่างเสมอภาค
- 5) ความเสมอภาคในโอกาส (Equality of Opportunity) คือ การให้โอกาสทุกคนในการใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ไปในทางที่สุจริตได้อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อพัฒนาความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างเสมอภาค โดยไม่ก่อความเดือดร้อนและละเมิดสิทธิของผู้อื่น

2.1.4 หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย (The Majority Rule with Respect to Minority Rights)

ในกรณีที่ต้องมีการตัดสินใจเพื่อเลือกกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนสถานการณ์ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันหลากหลาย ทางออกที่ดีที่สุด คือ การเลือกปฏิบัติตามมติเอกฉันท์ (Unanimity) แต่หากไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ได้ ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการตัดสินใจขัดแย้งด้วยวิธีการลงคะแนนเสียงและเลือกที่จะปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก (Majority Decision-Making) โดยให้ความเคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย (Fundamental Rights of Minority) เพราะการยอมปฏิบัติ

ตามมติเสียงข้างมากโดยละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อย จะทำให้การปกครองกลายเป็นเผด็จการของเสียงข้างมาก ซึ่งผิดไปจากหลักการของประชาธิปไตย

การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย จึงมีลักษณะของการยอมปฏิบัติตามข้อสรุปที่เกิดจากเสียงข้างมาก แม้บุคคลนั้นจะไม่เห็นพ้องกับมติที่เกิดขึ้น ในขณะที่กลุ่มของเสียงข้างมากก็ต้องไม่กระทำการอันใดที่เป็นการลิดรอนหรือทำลายกลุ่มของผู้ที่มีแนวคิดแตกต่างไปจากตน

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า แนวทางตามมติของเสียงข้างมากจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรือแนวทางตามที่เสียงข้างน้อยยึดถือจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะมติของคนในสังคมกับความถูกต้องของแนวทางเป็นสองสิ่งที่เป็นอิสระต่อกัน จนไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลระหว่างกันได้ แต่เพราะในสภาวะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ไม่มีทางเลือกใดที่เหมาะสมที่สุดเท่ากับการเลือกที่จะดำเนินการไปตามมติของเสียงข้างมาก เพราะน่าเชื่อถือได้ว่า การตัดสินใจโดยหมู่มากน่าจะมีการใช้วิจารณญาณที่รอบคอบมากกว่าการตัดสินใจจากคนส่วนน้อย และผลของการตัดสินใจจากคนหมู่มากก็น่าจะเป็นการตัดสินใจที่มีความผิดพลาดน้อยกว่าการตัดสินใจจากคนหมู่น้อย เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการโต้เถียงและใช้เหตุผลจากคนจำนวนที่มากกว่า

ดังนั้น การที่ระบอบประชาธิปไตยเลือกใช้หลักการปฏิบัติตามเสียงข้างมากจึงเป็นเพียงการปฏิบัติไปพลางก่อนจนกว่าจะมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่า มากกว่าที่จะบอกว่าแนวทางที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมากเป็นแนวทางที่ถูกต้อง

2.1.5 หลักนิติธรรม (Rule of Law)

การยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรม ถือว่าเป็นนโยบายและความต้องการของประชาชน เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับได้ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้แทนของประชาชน จึงถือได้ว่ากฎหมายมาจากประชาชนนั่นเอง นอกจากนี้ ยังถือว่า กฎหมายเป็นหลักประกันที่สำคัญ เพราะกฎหมายมีการบัญญัติอย่างชัดเจนเปิดเผย และใช้กระบวนการพิสูจน์ที่มีเหตุผลที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ จึงสามารถนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองเสรีภาพของบุคคล

กล่าวโดยสรุป หลักการของประชาธิปไตยทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย และหลักนิติธรรม เป็นหลักการสำคัญที่พลเมืองควรยึดถือเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและจะช่วย

ป้องกันปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมได้ ซึ่งผู้วิจัยจะนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในงานวิจัยนี้

2.2 แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมือง

ผู้วิจัยได้ศึกษานิยามพลเมือง และคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อนำมาใช้ในการงานวิจัย ดังต่อไปนี้

2.2.1 นิยามพลเมือง

ผู้วิจัยได้ศึกษานิยามเกี่ยวกับพลเมือง สรุปได้ดังนี้

Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language Citizen (1989 อ้างถึงใน Banks, J. A. (Ed), 2004: 3) นิยามว่า พลเมือง (Citizen) คือ สมาชิกพื้นเมืองของรัฐหรือชาติ ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อรัฐบาล และมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ส่วนความเป็นพลเมือง (Citizenship) คือ สถานะของการมีสิทธิ สิทธิประโยชน์ และภาระหน้าที่ของพลเมือง

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) หมายถึง การเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง (Political Community) เช่น เมือง (City) หรือ ราชอาณาจักร (Nation-State) โดยมีสิทธิและหน้าที่ซึ่งมากับความเป็นพลเมือง (พฤกษิศาร ชุมพล, ม.ร.ว. และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, บรรณาธิการ, 2551: 24)

ส่วนคำว่า “จิตสำนึกพลเมือง (Civic Mindedness)” เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Civic Participation) ความรับผิดชอบของพลเมือง (Civic Responsibility) และความผูกพันของพลเมือง (Civic Engagement) โดยภาพรวมแล้ว หมายถึง ความรู้สึกภายในด้านการมีจิตอาสาเพื่อชุมชน หรือความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชน จัดเป็นทุนทางสังคมที่จะทำให้คนมีความไว้วางใจและร่วมมือกัน ดังนั้น จิตสำนึกพลเมืองจึงมีคุณค่า เพราะจะทำให้สังคมและประชาธิปไตยเกิดความเข้มแข็งได้ (Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011)

Smart, D., et al. (2000) อธิบายว่า จิตสำนึกพลเมือง (Civic Mindedness) หมายถึง ทัศนคติและพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเกี่ยวกับชุมชนและการเมือง เป็นความรับผิดชอบต่อคนที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมและอุทิศชีวิตให้แก่การเมืองและชุมชนของตน นอกจากนี้ยังมองว่าเป็นทุนทางสังคมที่จะทำให้เกิดประโยชน์ด้านความไว้วางใจและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนในชุมชน

คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (2554: 14) ได้นิยาม “พลเมือง” ไว้ว่า พลเมืองในระบบประชาธิปไตย แตกต่างจากพลเมืองของระบอบอื่นที่พลเมืองจะมี “คุณสมบัติ” ใดๆ จะจะเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจประสงค์จะให้ เป็น ขณะที่ระบอบประชาธิปไตย เจ้าของอำนาจสูงสุดคือประชาชน ดังนั้น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจจึงกำหนดชีวิตตนเองได้ “ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตย จึงแตกต่างหลากหลายได้ เมื่อแตกต่างหลากหลายได้ จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาในการแก้ปัญหา จึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและปกครองกันตามวิถีทางประชาธิปไตยได้

ดังนั้น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อหรือร่วมขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับประชาคมโลก

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555: 29-30) ได้อธิบายความสำคัญของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตย ไม่เพียงแต่จะต้องมีกติกาหรือรัฐธรรมนูญที่กำหนดรูปแบบหรือระบบที่ใช้ในการปกครองประเทศ สิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันก็คือ คนหรือประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ ที่มีสิทธิเสรีภาพในประเทศอย่างเสมอภาคกัน โดยจะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง ระบบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดยประชาชนหรือการปกครองที่ประชาชนปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้

“พลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตย จึงไม่เหมือนกับ “พลเมือง” ของการปกครองระบอบอื่น กล่าวคือ พลเมืองของการปกครองระบอบอื่นจะมีคุณสมบัติอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้เป็นเจ้าของอำนาจของประเทศจะกำหนดให้เป็น ในขณะที่พลเมืองของระบอบประชาธิปไตยจะต้องเป็นเจ้าของประเทศ จึงมีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน แต่ถ้าทุกคนต่างใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยไม่รับผิดชอบต่อ ไม่คำนึงถึงสิทธิของเจ้าของประเทศคนอื่น ไม่คำนึงถึงส่วนรวม หรือเห็นแต่ประโยชน์ของตนเอง สังคมย่อมวุ่นวาย มีแต่ปัญหา ประชาธิปไตยก็ย่อมไปไม่รอด เพราะประชาธิปไตยไม่ใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น อิสรภาพของพลเมืองจึงต้องควบคู่กับความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

โดยรวมแล้ว ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 30) หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิดเรื่องพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้กำหนดให้ “พลเมือง” หมายถึง สมาชิกของชุมชนหรือสังคมที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง มีสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาของสังคม ทั้งนี้ จะต้องมีความเคารพผู้อื่น และเคารพกฎกติกาที่ใช้ร่วมกันในสังคม

2.2.2 คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักวิชาการท่านต่างๆ สรุปได้ดังนี้

“พลเมือง” ในประชาธิปไตยแบบกรีกโบราณ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548: 4-11; เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2554 : 9-10) มีคุณสมบัติสรุปได้ดังนี้

1) พลเมือง มิใช่คำที่อยู่อย่างโดดๆ แต่เป็นคำที่คู่กับคำว่า ชุมชนการเมือง ที่กรีกเรียกว่า “Polis” คือ นครที่พลเมืองปกครองตนเอง พลเมืองก็คือสมาชิกของชุมชนเช่นนี้ ที่ใดก็ตามที่มีมนุษย์อยู่ร่วมกัน มีการใช้อำนาจจัดการบริหารชุมชนร่วมกัน เมื่อนั้นก็จะเกิดการเมืองในความหมายดั้งเดิม และเนื่องจากโลกนี้มีคนจำนวนน้อยที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว การเป็นคนจึงเป็นเรื่องการเมือง (To be human is to be political) หรือกล่าวได้ว่า คนเป็นสัตว์การเมือง (Man is a political animal) หรือความเป็นพลเมือง คือ การเข้าร่วมส่วนในชุมชนการเมือง (Citizenship is participation in the affairs of a polis) นั่นเอง ซึ่งการเมืองในที่นี้ หมายถึง การร่วมกันทำประโยชน์หรือแก้ปัญหาให้บ้านเมืองของพลเมืองเท่านั้น มิได้หมายถึงการแย่งชิงอำนาจ ตำแหน่ง หรือทรัพยากรของบ้านเมือง

2) พลเมืองมีสิทธิ (Rights) และภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบ (Obligations) ที่จะเข้าร่วมประชุมร่วมกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาบ้านเมืองของตน ออกกฎหมายหรือข้อบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตาม เข้าไปทำงานด้านนิติบัญญัติและบริหารอย่างเท่าเทียมกัน มีสิทธิออกความเห็น รวมทั้งเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งที่เคยตกลงกันไปแล้วก็ได้ รวมทั้งมีหน้าที่หรือความรับผิดชอบ

ในการออกความเห็นในกิจการต่างๆ ของรัฐ เช่น การเสียภาษี หน้าที่ต้องเป็นทหารเพื่อป้องกันประเทศ เป็นคณะลูกขุนเพื่อตัดสินคดีความ ตลอดจนส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนเพื่อฝึกความเป็นพลเมือง

3) พลเมืองในทัศนะของกรีกโบราณจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม นั่นคือ ต้องมีความปรารถนาแรงกล้าที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ (Having a keen desire to become a perfect citizen) การเป็นพลเมืองที่เอาการเอางานเช่นนี้ มิใช่เกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ แต่ต้องได้รับการปลูกฝังหรือให้รับศึกษาเพื่อให้เกิดคุณธรรมขึ้นนั่นเอง มิใช่ว่าเกิดมาเป็นคนแล้ว ใครๆ ก็อาจเป็นพลเมืองได้

4) การเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์จะต้องรู้ทั้งวิธีการเป็นผู้ปกครอง (Ruler) และเป็นผู้ถูกปกครอง (Ruled) นั้นหมายความว่า ไม่มีผู้ใดยึดครองตำแหน่งใดตลอดชีวิต แต่จะต้องมีการผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาเป็น เนื่องจากทุกคนเข้ามีส่วนร่วม ทุกคนตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้น ต้องผลัดเปลี่ยนกันขึ้นดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือกล่าวได้ว่า เมื่อเป็นผู้อยู่ใต้การปกครอง ก็ต้องทำหน้าที่ได้ดีเช่นเดียวกับเมื่อเป็นผู้ปกครอง

หลังจากสิ้นสุดยุคเอเธนส์และโรมแล้ว ยุโรปก็เข้าสู่การปกครองแบบศักดินา ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพไพร่ทาสที่ดิน มิได้อยู่ในฐานะพลเมืองของรัฐ ซึ่งประชาธิปไตยแบบกรีกโบราณนั้น ย่อมไม่สามารถคงอยู่ได้ในสภาวะที่มีระบบไพร่-ทาส เพราะระบบนี้ทำให้คนมีสำนึกของพลเมืองได้ยากยิ่ง

ในประเทศตะวันตกยุคต่อมา หลังจากสิ้นสุดยุคศักดินาก็เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยที่เปลี่ยน “ราชรัฐ” ให้เป็น “พลเมือง” โดยความหมายของพลเมืองนั้นก็คือ ราชรัฐที่นอกจากเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังต้องมีบทบาทและอำนาจในทางการเมือง คือ อย่างน้อยมีสิทธิไปเลือกตั้ง แต่ที่ยิ่งไปกว่านั้น คือ มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ต่อทางการได้ ทั้งยังมีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ร่วมไปกับรัฐด้วย ราชรัฐนั้นเป็นฝ่ายรับกฎหมาย นโยบายและกิจการหรือกิจกรรมของรัฐ แต่พลเมืองที่ดั้นด้นต้องเป็นฝ่ายรุก เพื่อเรียกร้องกฎหมาย นโยบายและกิจการของรัฐตามที่ตนเองเห็นพ้อง ไม่เฉื่อยชา และคิดว่าตนมีสิทธิเสียง มีส่วนร่วมในบ้านเมือง

Havens, M. C. (1988 อ้างถึงใน พงศพัทธ์ สาร ชุมพล, ม.ร.ว. และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, บรรณาธิการ, 2551: 26-27) อธิบาย คุณลักษณะ “พลเมือง” ในมิติสิทธิเสรีภาพตามทฤษฎีประชาธิปไตยเสรีนิยม ไว้ว่า พลเมืองมีความจงรักภักดี (Allegiance) ต่อรัฐ เพราะรัฐประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้เขาได้มีส่วนร่วมทางการเมืองและโดยการนี้มีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐให้ออกต่อการที่เขาจะบรรลุความคาดหวังหรือความมุ่งหมายในชีวิตของเขา

ดังนั้น สิทธิความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง สิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง การตรวจสอบรัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนโยบายและการกระทำของรัฐบาล สิทธินี้มาพร้อมกับและแบ่งแยกมิได้จากหน้าที่ต่างๆ เช่น การเคารพกฎหมายและการเสียภาษี นอกจากนี้ ในสังคมประชาธิปไตย พลเมืองสามารถมีความจงรักภักดีต่อสถาบันอื่นๆ ได้นอกจากรัฐโดยไม่ถือว่าขัดแย้งต่อความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ เช่น ความจงรักภักดีต่อครอบครัว ศาสนา องค์กร สถาบันท้องถิ่น หรือองค์การระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ในบริบทของความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ ได้มองความเป็นพลเมืองไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนอันหลากหลาย (Multiple Selves) โดยอัตลักษณ์ความเป็นพลเมือง (Identity of Citizenship) จะเป็นตัวช่วยยึดโยงค่านิยมและวิถีชีวิตที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกันในกรอบของประชาธิปไตย (Vandenberg, A., 2000 อ้างถึงใน พงุทธิสาร ชุมพล, ม.ร.ว. และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, 2551: 28)

Abowitz & Harnish (2006 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) อธิบายว่า องค์ประกอบของพลเมือง ประกอบด้วย

- 1) มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
- 2) ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
- 3) มีสิทธิและหน้าที่
- 4) มีส่วนร่วมทางการเมือง
- 5) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

Westheimer, J. & Kahne, J. (2004 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) ได้อธิบายว่า ความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ความรับผิดชอบส่วนตัว เช่น มีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชนของตน ทำงานอย่างสุจริตและจ่ายภาษี เคารพกฎหมาย การแยกขยะ การบริจาคโลหิต และเป็นอาสาสมัครในช่วงเวลาวิกฤต
- 2) การมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง เช่น เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชุมชน และพยายามที่จะพัฒนาชุมชน ดูแลชุมชนโดยพยายามที่จะดูแลความต้องการ สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจหรือรักษาสิ่งแวดล้อม มีความรู้รัฐทำงานอย่างไร และมีความรู้กลยุทธ์เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงาน

3) จิตสำนึกเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคม เช่น ประเมินโครงสร้างทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจอย่างวิพากษ์วิจารณ์เพื่อเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง ค้นหาและบอกถึงสิ่งที่ไม่ได้รับความยุติธรรม และรู้เรื่องความเคลื่อนไหวทางสังคมและวิธีการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากการระดมความคิดในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า (2544 อ้างถึงใน เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554: 103-104) ได้ข้อสรุปว่า คุณลักษณะของพลเมืองที่ดี มีดังนี้

- 1) มีคารวธรรม คือ ต้องยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้สิทธิ รู้หน้าที่ของตัวเอง
- 2) มีสามัคคีธรรม คือ ต้องรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 3) มีนิติธรรม คือ การตัดสินใจปัญหาโดยใช้เหตุผล
- 4) มีความสมบูรณ์ทางกายและใจ
- 5) มีสติปัญญา
- 6) มีอารมณ์มั่นคง
- 7) มีวุฒิภาวะทางสังคม
- 8) เห็นคุณค่าของสถานะแวดล้อมท้องถิ่น
- 9) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- 10) ให้เกียรติผู้อื่น
- 11) มีจิตสาธารณะหรือมีจิตสำนึกสาธารณะ
- 12) มีความรู้เท่าทันทั้งงานกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี
- 13) รู้จักพึ่งตนเอง
- 14) มีความกล้าที่จะต่อต้านระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย
- 15) มีความไว้วางใจในระบอบประชาธิปไตย
- 16) รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักทำงานร่วมกันโดยสันติ
- 17) มีความภูมิใจในตนเอง
- 18) มีศีล หรืออย่างอื่นที่เทียบเท่า

นอกจากนี้ ในมุมมองของ ทิพย์พาพร ดันติสุนทร (2554: 55-56) เกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประกอบด้วย

- 1) การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา และมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลกเช่นเป็นสมาชิกของสังคม
- 2) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก

- 3) มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ
- 4) เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม
- 5) มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล
- 6) มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพหุสังคม
- 7) เคารพกฎหมาย และยึดหลักนิติรัฐ
- 8) มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง (Political Literacy) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ

9) ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
สำหรับ คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี (2554: 14-15) ได้สรุปคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ดังนี้

- 1) ฟังตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์
- 2) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้ ... สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”)
- 3) เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง
- 4) เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกัน มองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง
- 5) เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย
- 6) รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคม และร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

นอกจากนี้ ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555: 31-36) ได้อธิบายคุณสมบัติของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในแต่ละด้านไว้ดังนี้

- 1) รับผิดชอบต่อตนเองและฟังตนเองได้: ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอสูงสุดของประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของ

ตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือเป็นเจ้าของชีวิตตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็น “ไท” คือเป็น อิสระชน ที่รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ของผู้ใด เด็กจะกลายเป็น “ผู้ใหญ่” และเป็น “พลเมือง” หรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

2) การพลสิทธิผู้อื่น: ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิเสรีภาพที่กระทบกระทั่งกันจนไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็น อนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิเสรีภาพของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด การใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือใช้สิทธิเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 28 วรรคหนึ่งจึงบัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้... สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น...”

3) การพลความแตกต่าง: เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ และจะต้องไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่า คนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา และไม่ต้องพยายามไปบังคับให้คนอื่นมาคิดเหมือนเรา “พลเมือง” จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกันก็ตาม

4) การพลหลักความเสมอภาค: อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนจึงเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน เมื่อเป็นเจ้าของร่วมกัน ทุกคนจึงมีส่วนในประเทศอย่างเท่าๆ กัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นใคร ร่ำรวยหรือยากจน จบปริญญาเอกหรือจบ ป.4

มีอาชีพอะไร เป็นเจ้านายหรือลูกน้อง สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างโดยทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น “พลเมือง” จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนเป็นแนวนราบ (Horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอภาค ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัย แต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการหรือสังคมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวตั้ง (Vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม ไม่ใช่อิสระชน และมองเห็นคนเป็นแนวตั้ง มีคนที่อยู่สูงกว่าและต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมีใช้ลักษณะของ “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย

5) การพลศึกษา: ประชาธิปไตยต้องใช้การศึกษาหรือกฎหมายในการปกครอง ไม่ใช่อำนาจหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกาที่นั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมายหรือกติกา แต่หากประชาชนไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาก็ห้ามประโยชน์อันใดไม่ ระบอบประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมี “พลเมือง” ที่เคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกา “พลเมือง” จึงต้องเคารพ “กติกา” ถ้ามีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตยและกติกา ไม่เล่นนอกกติกา และไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง

6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม: สังคมหรือประเทศชาติมิได้สร้างขึ้นหรือแย่งโดยตัวของมันเอง ที่สังคมแย่งไปทุกวันนี้ เป็นเพราะการกระทำของคน ในทางกลับกันสังคมก็ย่อมจะดีขึ้นได้ด้วยการกระทำของคนในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ แล้วทำให้สังคมเสื่อมหรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม “พลเมือง” จึงต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ตนเอง โดยเริ่มต้นที่ตนเอง คือ ร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่นหรือรัฐบาลแก้ปัญหาแล้วตนเองก็ก่อปัญหานั้นต่อไป

โดยสรุปแล้ว คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทั้ง 6 ข้อนี้ สามารถสรุปให้เหลือ 3 ประการได้ คือ

- 1) การเป็นผู้อื่น-การพลีสิทธิผู้อื่น การพลความแตกต่าง การพลหลักความเสมอภาค
- 2) การพลกติกา

3) มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและพึ่งตนเอง

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) ความเคารพกติกา หมายถึง การยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกา ความเคารพกติกา/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกา/กฎหมาย การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตยและกติกา การไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา

2) ความเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การคำนึงถึงความสะดวกหรือผู้อื่นที่จะเกิดจากการใช้สิทธิเสรีภาพของตน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่นในสังคม การเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน การมองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน และทุกคนในสังคมล้วนเป็นเจ้าของประเทศ

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด ความตระหนักว่าการกระทำใดๆ ของตนมีผลต่อสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยไม่ก่อปัญหา การลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง

2.3.1 งานวิจัยในประเทศ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในประเทศไทย จากการศึกษาของถัสดาวรรณ สุขใหญ่ (2551) พบว่า ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่มีความแตกต่างกันไปตามที่อยู่อาศัย กล่าวคือ จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่มากกว่าค่าเฉลี่ยของระดับความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วีรพงษ์ นกน้อย, 2546) พบว่า นิสิตที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่มีภาควิชาแตกต่างกัน มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีแตกต่างกัน มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย” (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) ซึ่งศึกษากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไทย จำนวน 1,500 คน พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองใน 5 อันดับแรกคือ การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันในคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในด้านวิถีวัฒนธรรมมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ส่วนผู้ที่คิดว่าตนเองมีความเป็นพลเมืองด้านชุมชนมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคกลาง และผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองด้านความมีอิสรภาพและความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร ส่วนในด้านเพศ พบว่า ผู้หญิงมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองด้านการดูแลชุมชนสูงกว่าผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปภัสนร ไพบูลย์รัฐดิพรชัย (2553) ศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพณิชการแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนระดับชั้นปวช.ปีที่ 1-3 มีความเป็นพลเมืองดีในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน อันได้แก่ เพศ สาขาที่ศึกษา และผลการเรียนที่ต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุนด้านความเชื่อมั่นในตนเองและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

จันทนา บุญญานุวัตร (2549) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดู การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความวิตกกังวล และความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า จากการสำรวจข้อมูลเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา (Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement, 2008) พบว่า เพศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรมของพลเมือง สรุปได้ดังนี้

- 1) กิจกรรมความเป็นพลเมืองที่เยาวชนหญิงมีส่วนร่วมมากกว่าชาย คือ การหาเงินบริจาคเพื่อการกุศล การเป็นอาสาสมัครให้แก่กลุ่มที่ไม่ใช่การเมือง การเป็นสมาชิกในกลุ่มทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการเดินหรือวิ่งเพื่อการกุศล
- 2) กิจกรรมความเป็นพลเมืองที่เยาวชนหญิงมีส่วนร่วมต่ำกว่าชาย คือ การออกเสียงเลือกตั้ง การชักชวนให้ผู้อื่นไปเลือกตั้ง การบริจาคเงินเพื่อการรณรงค์หาเสียงทางการเมือง และการเป็นอาสาสมัครให้แก่กลุ่มทางการเมือง

นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Portney, K. E., et al. (2009) พบว่า เยาวชนที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาดีและสนใจการเมือง จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางพลเมืองของเยาวชนหญิงมากกว่าชาย นอกจากนี้ การพูดคุยกับบิดามารดาเกี่ยวกับการเมือง จะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของการเลือกตั้งในเยาวชนหญิงมากกว่าชาย แต่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและกิจกรรมที่ไม่หวังกำไรในเยาวชนชายมากกว่าหญิง

จากการศึกษาข้อมูลเยาวชนในประเทศแคนาดาของ Rothwell, N. & Turcotte, M. (2006) พบว่า

- 1) เยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปในพื้นที่ชนบทมีแนวโน้มที่จะเป็นอาสาสมัครมากกว่าเยาวชนในเมือง
- 2) 4 ใน 5 ของเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีซึ่งอาศัยอยู่ในชนบทที่ใกล้กับเมือง เป็นสมาชิกในองค์กร เช่น พรรคการเมือง กลุ่มวัฒนธรรม และองค์กรทางกีฬา อย่างต่ำคนละ 1 องค์กร

3) เยาวชนในชนบทที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองและการประชุมสาธารณะมากกว่าเยาวชนในเมือง

จากการสำรวจข้อมูลเยาวชนในระดับชาติ “The National Assessment of Educational Progress” เมื่อปีค.ศ. 1997 และ 2007 นักวิจัยหลายท่านได้นำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษาและพบว่า โดยรวมแล้ว นักเรียนมีความรู้เรื่องการเมืองภาคพลเมืองในระดับทั่วไป ส่วนนักเรียนที่มีความรู้ทางการเมืองและพลเมืองน้อย คือ กลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ผู้ปกครองมีการศึกษาน้อย (Hahn, C. L., 2010)

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนในต่างประเทศของ McLellan, J. A. & Youniss, J. (2003) และ Bekkers, R. (2008) (อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011) พบว่า ผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะปัจจัยด้านระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัคร กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง จะมีความรู้ทางการเมืองและพลเมืองสูง และผู้ปกครองจะส่งผ่านความรู้ดังกล่าวมายังบุตรได้ นอกจากนี้ ผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครของชุมชน จะมีส่วนผลักดันให้บุตรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวได้ และมีส่วนในการปลูกฝังความรู้สึกความเป็นพลเมืองให้แก่บุตรตั้งแต่ยังเป็นเด็กได้อีกทางหนึ่งด้วย

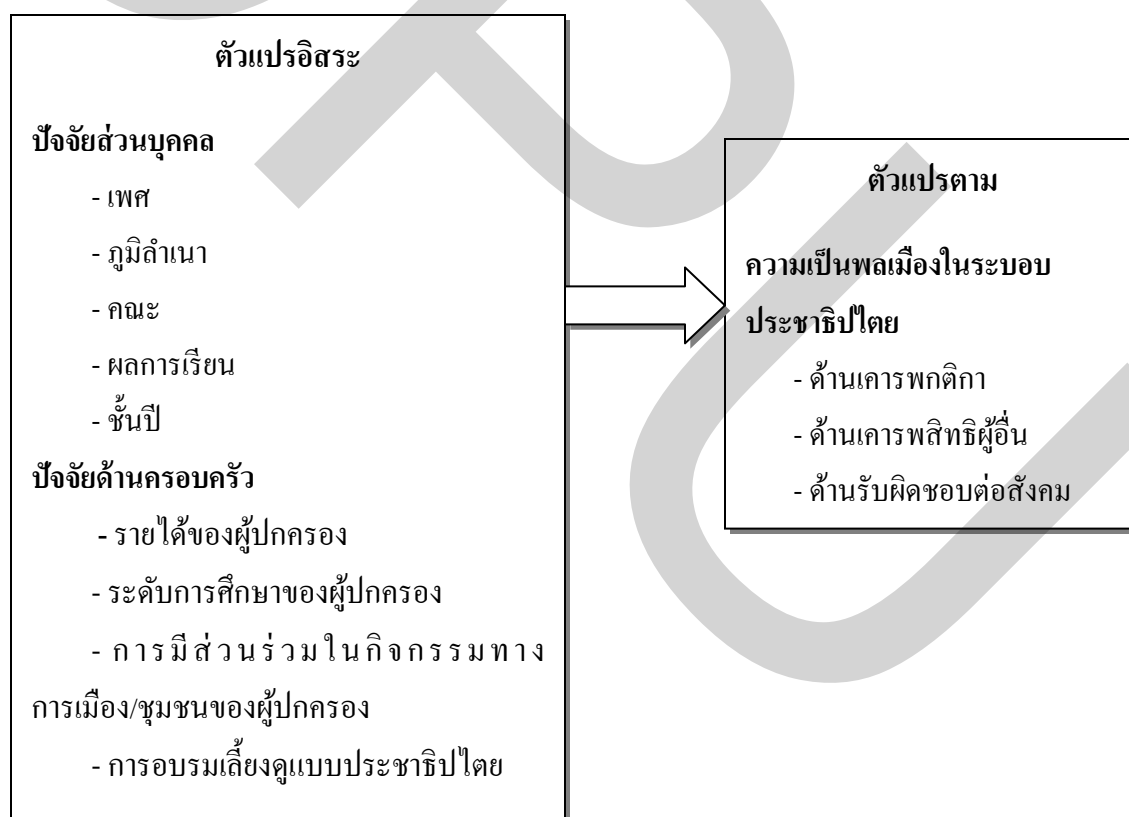
โครงการ “The Australian Temperament Project” ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลียตั้งแต่ปี 1983-2000 (Prior, M., et al., 2000 อ้างถึงใน Smart, D., et al., 2000) พบว่า ตัวแปรอิสระสำคัญตัวหนึ่งที่สามารถทำนายความตระหนักด้านการเมืองของความเป็นพลเมืองในวัยรุ่นได้ คือ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว กล่าวคือ เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความตระหนักในความเป็นพลเมืองของวัยรุ่นในด้านนี้ได้ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงจะประพาดคิดเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่วัยรุ่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ (จินทนา บุญญานุวัตร, 2549; ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555; ปภัสสร ไพบูลย์รัฐดิพรชัย, 2553; ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2554; ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, 2551; วีรพงษ์ นกน้อย, 2546; สุนทรียา หวังชัย, 2544; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554; Center for Information and Research on

Civic Learning and Engagement, 2008; Hahn, C. L., 2010; Portney, K. E., et al., 2009; Rothwell, N. & Turcotte, M., 2006; Smart, D., et al. , 2000; Bekkers, R., 2008 อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011) ประกอบกับแนวคิดเรื่องการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากงานวิจัยของรัชดาพร บุตรเริ่ม (2551) ผู้วิจัยได้นำมากำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ ภูมิลำเนา คณะ ผลการเรียนรู้ และชั้นปี) และปัจจัยด้านครอบครัว (รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย)

2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จากข้อมูลการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประจำปีภาคเรียนที่ 2/2555 พบว่า มีนักศึกษาจำนวน 13,852 คน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในปีภาคเรียนที่ 2/2555 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1967 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550: 155-156) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มไว้ที่ร้อยละ 5 ซึ่งทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 410 คน ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบโควตา ตามสัดส่วนนักศึกษาในแต่ละคณะ ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างนักศึกษาแต่ละคณะ สรุปได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและตัวอย่างในงานวิจัย

คณะ	จำนวนประชากร (N)	จำนวนตัวอย่าง (n)
บริหารธุรกิจ	3,566	104
การบัญชี	1,321	39
เศรษฐศาสตร์	97	10
นิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์	725	20
ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์	1,463	41
นิเทศศาสตร์	2,431	68
วิศวกรรมศาสตร์	649	20
รัฐประศาสนศาสตร์	692	20
เทคโนโลยีสารสนเทศ	1,449	43
ศิลปกรรมศาสตร์	1,459	45
รวม	13,852	410

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา ซึ่งได้มาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ และชั้นปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ตอนที่ 3 ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านรับผิดชอบต่อสังคม ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือน้อยที่สุด (1) น้อย (2) ปานกลาง (3) มาก (4) และมากที่สุด (5)

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา: ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งเป็นการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามและวัตถุประสงค์

สำหรับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาค่า IOC มีดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทุกคน

n หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่าคะแนน	1	หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด
	0	หมายถึง ข้อคำถามที่ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด
	-1	หมายถึง ข้อคำถามที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด

ทั้งนี้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จะถือว่ามีความเที่ยงตรง สามารถนำไปใช้ได้ แต่หากข้อคำถามใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยจะต้องปรับเนื้อหาใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่า IOC ที่ระดับ 0.67-1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้เนื้อหาของข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล

2) ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม: ผู้วิจัยทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดสอบกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผลการทดสอบ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น (ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค/ Cronbach's Alpha Coefficient) ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่ระดับ .83 และด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ระดับ .92

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.3.1 การสร้างแบบสอบถามโดยพัฒนาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น รวมถึงปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบสอบถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

3.3.2 การนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างภาคเรียนที่ 2/2555 กับนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละคณะ ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ คณะการบัญชี คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณะศิลปกรรมศาสตร์

3.3.3 การนำแบบสอบถามมาประมวลผล และวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ความถี่ และ ร้อยละ

3.4.2 การวิเคราะห์ระดับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความหมายของค่าเฉลี่ยดังกล่าว ดังนี้

<u>ค่าเฉลี่ยของระดับการอบรมเลี้ยงดู/ ระดับความเป็นพลเมือง</u>	<u>ความหมาย</u>
4.20 - 5.00	สูง
3.40 - 4.19	ค่อนข้างสูง

2.60 - 3.39

ปานกลาง

1.80 - 2.59

ค่อนข้างต่ำ

1.00 - 1.79

ต่ำ

3.4.3 การทดสอบสมมติฐาน: ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรอิสระ 9 ตัว โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ t-test และ One-Way ANOVA ทั้งนี้ ในการทดสอบด้วย One-Way ANOVA นั้น ผู้วิจัยทำ Post Hoc Test (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการของ Scheffé

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา และการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

4.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา

จากการเก็บข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 410 คน สามารถสรุปปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาด้านเพศ ภูมิภาคฯ ชั้นปีที่กำลังศึกษา คณะ และผลการเรียน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1) เพศ		
ชาย	176	42.9
หญิง	234	57.1
รวม	410	100.0
2) ภูมิภาคฯ		
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	216	52.7
ต่างจังหวัด	194	47.3
รวม	410	100.0
3) ชั้นปีที่กำลังศึกษา		
1	164	40.0
2	119	29.0
3	51	12.0
4	76	19.0
รวม	410	100.0

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
4) คณะ		
บริหารธุรกิจ	104	25.4
การบัญชี	39	9.5
เศรษฐศาสตร์	10	2.4
นิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์	20	4.9
ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์	41	10.0
นิเทศศาสตร์	68	16.5
วิศวกรรมศาสตร์	20	4.9
เทคโนโลยีสารสนเทศ	43	10.5
ศิลปกรรมศาสตร์	45	11.0
รัฐประศาสนศาสตร์	20	4.9
รวม	410	100.0
5) ผลการเรียน		
ต่ำกว่า 2.00	75	18.3
2.00 – 2.50	128	31.2
2.51 – 3.00	93	22.7
3.01 – 3.50	66	16.1
ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	48	11.7
รวม	410	100.0

จากตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา พบว่า เป็นเพศหญิง 234 คน (ร้อยละ 57.1) และเพศชาย 176 คน (ร้อยละ 42.9) ด้านภูมิลำเนา ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 216 คน (ร้อยละ 52.7) และ ต่างจังหวัด 194 คน (ร้อยละ 47.3) ในส่วนของชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 จำนวน 164 คน (ร้อยละ 40) รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 119 คน (ร้อยละ 29) ชั้นปีที่ 4 จำนวน 76 คน (ร้อยละ 19) และชั้นปีที่ 3 จำนวน 51 คน (ร้อยละ 12)

ด้านคณะ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ จำนวน 104 คน (ร้อยละ 25.4) คณะนิเทศศาสตร์ 68 คน (ร้อยละ 16.5) คณะศิลปกรรมศาสตร์ 45 คน (ร้อยละ 11) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ 43 คน (ร้อยละ 10.5) คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 41 คน (ร้อยละ 10) คณะการบัญชี 39 คน (ร้อยละ 9.5) คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ 20 คน (ร้อยละ 4.9) คณะรัฐประศาสนศาสตร์ 20 คน (ร้อยละ 4.9) คณะวิศวกรรมศาสตร์ 20 คน (ร้อยละ 4.9) และคณะเศรษฐศาสตร์ 10 คน (ร้อยละ 2.4) สำหรับผลการเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 2.00-2.50 จำนวน 128 คน (ร้อยละ 31.2) รองลงมาคือ เกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 จำนวน 93 คน (ร้อยละ 22.7) เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 จำนวน 75 คน (ร้อยละ 18.3) เกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 จำนวน 66 คน (ร้อยละ 16.1) และเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จำนวน 48 คน (ร้อยละ 11.7)

4.2.2 ปัจจัยด้านครอบครัว

ในส่วนแรก ขอนำเสนอปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษาซึ่งประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง ซึ่งสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา

ปัจจัยด้านครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
1) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	38.0
20,000 – 30,000 บาท	131	32.0
30,001 – 40,000 บาท	62	15.1
มากกว่า 40,001 บาท ขึ้นไป	61	14.9
รวม	410	100.0
2) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	73.0
ปริญญาตรี	92	22.4
สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.6
รวม	410	100.0

ปัจจัยด้านครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ ชุมชนของผู้ปกครอง		
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง		
สม่ำเสมอ	111	27.1
นานๆ ครั้ง	162	39.5
ไม่เคย	137	33.4
รวม	410	100.0
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางชุมชน		
สม่ำเสมอ	71	17.3
นานๆ ครั้ง	209	51.0
ไม่เคย	130	31.7
รวม	410	100.0

จากตารางที่ 3 ปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 20,000 บาท มีจำนวน 156 คน (ร้อยละ 38) รองลงมา คือ 20,000-30,000 บาท มีจำนวน 131 คน (ร้อยละ 32) 30,001-40,000 บาท มีจำนวน 62 คน (ร้อยละ 15.1) และมากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 61 คน (ร้อยละ 14.9) ในด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 299 คน (ร้อยละ 73) รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 92 คน (ร้อยละ 22.4) และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 19 คน (ร้อยละ 4.6)

ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง มีจำนวน 162 คน (ร้อยละ 39.5) รองลงมา คือ ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 137 คน (ร้อยละ 33.4) และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ จำนวน 111 คน (ร้อยละ 27.1) นอกจากนี้ ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางชุมชนของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง มีจำนวน 209 คน (ร้อยละ 51) รองลงมา คือ ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 130 คน (ร้อยละ 31.7) และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ 71 คน (ร้อยละ 17.3)

สำหรับปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษาอีกประการหนึ่ง คือ “การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย” สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา	4.44	.82	สูง
2. ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ หรือกำหนดกติกาของบ้านร่วมกัน	4.15	.89	ค่อนข้างสูง
3. ผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกบ้านได้ ถ้านักศึกษาชี้แจงเหตุผล	4.31	.78	สูง
4. เมื่อนักศึกษามีเรื่องทะเลาะวิวาทหรือมีปัญหากับพี่น้องหรือบุคคลอื่นๆ ผู้ปกครองจะรับฟังเหตุผลและพิจารณาอย่างยุติธรรม	4.16	.82	ค่อนข้างสูง
5. เมื่อนักศึกษาทำความผิด ผู้ปกครองจะซักถามสาเหตุพร้อมกับบอกเหตุผลก่อนการลงโทษ	4.18	.81	ค่อนข้างสูง
6. นักศึกษามีสิทธิขอความเป็นธรรมจากผู้ปกครอง หากไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องต่างๆ	4.10	.81	ค่อนข้างสูง
7. เมื่อนักศึกษามีความคิดเห็นไม่ตรงกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะใช้การชี้แจงอย่างมีเหตุมีผล	4.06	.84	ค่อนข้างสูง
8. ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่นๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม	3.99	.95	ค่อนข้างสูง
9. ผู้ปกครองให้นักศึกษารับผิดชอบและบริหารเงิน/ ค่าใช้จ่ายประจำเดือนเอง	4.04	1.08	ค่อนข้างสูง
10. การปฏิบัติของผู้ปกครองทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะคิดและทำในเรื่องต่างๆ ภายใต้กติกาของบ้าน	4.18	.87	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.16	.56	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่นักศึกษาได้รับจากครอบครัว อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .56) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 2 ข้อ ได้แก่ ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .82) และผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกบ้านได้ ถ้านักศึกษาชี้แจงเหตุผล ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = .78) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่นๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .95)

4.2 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

สำหรับหัวข้อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ผู้วิจัยขอนำเสนอผล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพกติกา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสรุปภาพรวม ดังรายละเอียดในตารางที่ 5 – 8

ตารางที่ 5 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพกติกา

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการเคารพกติกา			
1. ความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคมเป็นเรื่องปกติ หากไม่ใช่ความรุนแรง	3.99	.85	ค่อนข้างสูง
2. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกติกา	4.14	.82	ค่อนข้างสูง
3. วิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด	4.31	.76	สูง
4. ผู้กระทำความผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน	4.50	.68	สูง
5. ปัญหาประชาธิปไตยของไทยนั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประชาชนปฏิบัติตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงกติกา	4.25	.79	สูง

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
6. การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา	3.90	1.11	ค่อนข้างสูง
7. กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้	4.20	.77	สูง
8. กฎหมายถูกกำหนดโดยผู้แทนของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงต้องเคารพกฎหมาย	4.16	.74	ค่อนข้างสูง
9. ประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ	4.02	.94	ค่อนข้างสูง
10. การแก้ปัญหาการละเมิดกฎกติกา จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษา ก่อน	4.03	.93	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.14	.50	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 5 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพกติกา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 4 ข้อ ได้แก่ ผู้กระทำผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .68) วิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = .76) ปัญหาประชาธิปไตยของไไทยนั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประชาชนปฏิบัติตนตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงกติกา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .79) และ กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .77) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 1.11)

ตารางที่ 6 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น			
1. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความคิดหรือโน้มน้าวใจผู้อื่น	4.20	.83	สูง
2. ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	3.91	.87	ค่อนข้างสูง
3. ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นได้จากการที่คนเสียงส่วนใหญ่ ละเมิดสิทธิหรือใช้ความรุนแรงกับคนเสียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน	3.99	.78	ค่อนข้างสูง
4. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา	3.93	1.00	ค่อนข้างสูง
5. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ	4.22	.74	สูง
6. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะร่ำรวยกว่าหรือยากจนกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	4.34	.74	สูง
7. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	4.32	.72	สูง
8. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ	4.11	.82	ค่อนข้างสูง
9. นักศึกษาเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่ขัดแย้งกับตน	4.03	.81	ค่อนข้างสูง
10. การแก้ปัญหาละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่น จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษาก่อน	4.12	.80	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.11	.54	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 6 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .54) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 4 ข้อ ได้แก่ ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่ากันก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .74) ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากันก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .72) แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .74) และการเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .83)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .87)

ตารางที่ 7 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม			
1. เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4.45	.65	สูง
2. การใช้ชีวิตอย่างอิสระของนักศึกษา จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาผู้อื่น	4.18	.80	ค่อนข้างสูง
3. “ระบบอุปถัมภ์” หรือการพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะผู้อาวุโสกว่า หรือนักการเมือง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไม่พึ่งพาตนเอง	3.88	.80	ค่อนข้างสูง
4. สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลง มีสาเหตุมาจากการกระทำของคน	4.29	.71	สูง
5. การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจากตัวนักศึกษาเอง โดยการไม่เป็นฝ่ายเริ่มก่อปัญหา	4.10	.73	ค่อนข้างสูง
6. การแก้ปัญหาใดๆ ของนักศึกษา ไม่ควรเรียกร้องผู้อื่นมาแก้ปัญหาให้	3.98	.77	ค่อนข้างสูง
7. การกระทำใดๆ ของนักศึกษาเอง ย่อมส่งผลดีหรือไม่ดีต่อสังคมและส่วนรวมได้ในที่สุด	4.00	.79	ค่อนข้างสูง

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
8. การกระทำของนักศึกษาเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม เมื่อเกิดปัญหา นักศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้	3.92	.79	ค่อนข้างสูง
9. นักศึกษามีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม	3.77	1.03	ค่อนข้างสูง
10. นักศึกษามีความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและอุปนิสัย โดยการช่วยเหลือสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง	4.00	.79	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.05	.53	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 7 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .53) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 2 ข้อ ได้แก่ เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .65) และสังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลงมีสาเหตุมาจากการกระทำของคน ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .71)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักศึกษามีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.03)

ตารางที่ 8 สรุปภาพรวมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1) ด้านการเคารพกติกา	4.14	.50	ค่อนข้างสูง
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	4.11	.54	ค่อนข้างสูง
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	4.05	.53	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.10	.46	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 8 สรุปภาพรวมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเคารพกติกา ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .50) รองลงมา คือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .54) และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .53)

4.3 การทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย 9 ข้อ โดยใช้ t-test และ One-Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรอิสระ 9 ตัว ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว คือ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และปัจจัยด้านครอบครัว คือ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามเพศ

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามเพศ

ความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย	เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	ชาย	176	4.02	.52	-4.59	.000**
	หญิง	234	4.24	.46		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	ชาย	176	3.95	.56	-5.26	.000**
	หญิง	234	4.24	.49		
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	ชาย	176	3.88	.53	-5.67	.000**
	หญิง	234	4.18	.49		
ภาพรวม	ชาย	176	3.95	.48	-5.86	.000**
	หญิง	234	4.22	.41		

** p-value < .01

จากตารางที่ 9 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาชายและหญิง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาชายมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาหญิง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษาชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเช่นกัน โดยที่นักศึกษาชายมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาหญิง

4.3.2 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามภูมิภาค

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามภูมิภาค

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	ภูมิภาค	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	กทม./ปริมณฑล	216	4.22	.50	3.12	.002**
	ต่างจังหวัด	194	4.06	.48		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	กทม./ปริมณฑล	216	4.19	.51	3.03	.003**
	ต่างจังหวัด	194	4.03	.56		
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	กทม./ปริมณฑล	216	4.11	.53	2.46	.014*
	ต่างจังหวัด	194	3.98	.52		
ภาพรวม	กทม./ปริมณฑล	216	4.17	.46	3.26	.001**
	ต่างจังหวัด	194	4.03	.44		

* p-value < .05

** p-value < .01

จากตารางที่ 10 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล และต่างจังหวัด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ/ปริมณฑลมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล และต่างจังหวัด มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ด้วยเช่นกัน โดยที่นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองทุกด้านสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด

4.3.3 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามผลการเรียน

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามผลการเรียน

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	ผลการเรียน	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	ต่ำกว่า 2.00	75	4.05	.49	1.49	.202
	2.00 – 2.50	128	4.13	.44		
	2.51 – 3.00	93	4.14	.60		
	3.01 – 3.50	66	4.21	.43		
	ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	48	4.25	.52		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	ต่ำกว่า 2.00	75	4.00	.56	3.17	.014*
	2.00 – 2.50	128	4.08	.57		
	2.51 – 3.00	93	4.10	.58		
	3.01 – 3.50	66	4.18	.41		
	ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	48	4.33	.42		

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	ผลการเรียน	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
3) ด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม	ต่ำกว่า 2.00	75	3.94	.57	2.46	.045*
	2.00 – 2.50	128	4.05	.49		
	2.51 – 3.00	93	4.01	.61		
	3.01 – 3.50	66	4.12	.43		
	ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	48	4.21	.48		
ภาพรวม	ต่ำกว่า 2.00	75	3.99	.48	2.95	.020*
	2.00 – 2.50	128	4.09	.44		
	2.51 – 3.00	93	4.08	.56		
	3.01 – 3.50	66	4.17	.36		
	ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	48	4.26	.37		

* p-value < .05

จากตารางที่ 11 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของระดับค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffé ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน		ต่ำกว่า 2.00	2.00-2.50	2.51-3.00	3.01-3.50	ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป
	$\bar{X}$	3.99	4.09	4.08	4.17	4.26
ต่ำกว่า 2.00	3.99	-	.752	.810	.268	.041*
2.00-2.50	4.09	-	-	1.000	.831	.273
2.51-3.00	4.08	-	-	-	.846	.308
3.01-3.50	4.17	-	-	-	-	.891
ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	4.26	-	-	-	-	-

* p-value < .05

จากตารางที่ 12 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามผลการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

4.3.4 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามคณะ

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีคณะแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามคณะ

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	คณะ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	บริหารธุรกิจ	104	4.07	.52	5.17	.000**
	การบัญชี	39	4.12	.40		
	เศรษฐศาสตร์	10	4.28	.63		
	นิติศาสตร์	20	4.13	.48		
	ศิลปศาสตร์ฯ	41	4.53	.39		
	นิเทศศาสตร์	68	4.12	.46		
	วิศวกรรมศาสตร์	20	3.93	.42		
	เทคโนโลยีสารสนเทศ	43	4.11	.41		
	ศิลปกรรมศาสตร์	45	3.95	.56		
	รัฐประศาสนศาสตร์	20	4.40	.45		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	บริหารธุรกิจ	104	4.00	.55	4.20	.000**
	การบัญชี	39	4.12	.46		
	เศรษฐศาสตร์	10	4.41	.65		
	นิติศาสตร์	20	4.16	.57		
	ศิลปศาสตร์ฯ	41	4.42	.39		
	นิเทศศาสตร์	68	4.14	.55		
	วิศวกรรมศาสตร์	20	3.95	.43		
	เทคโนโลยีสารสนเทศ	43	4.00	.51		
	ศิลปกรรมศาสตร์	45	3.99	.58		
	รัฐประศาสนศาสตร์	20	4.49	.45		
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	บริหารธุรกิจ	104	3.99	.50	4.91	.000**
	การบัญชี	39	4.12	.45		
	เศรษฐศาสตร์	10	4.29	.40		
	นิติศาสตร์	20	4.17	.56		
	ศิลปศาสตร์ฯ	41	4.31	.43		
	นิเทศศาสตร์	68	4.06	.58		
	วิศวกรรมศาสตร์	20	3.63	.35		
	เทคโนโลยีสารสนเทศ	43	3.96	.43		

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	คณะ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
3) ด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม (ต่อ)	ศิลปกรรมศาสตร์	45	3.88	.64	5.84	.000**
	รัฐประศาสนศาสตร์	20	4.40	.49		
ภาพรวม	บริหารธุรกิจ	104	4.02	.48		
	การบัญชี	39	4.15	.37		
	เศรษฐศาสตร์	10	4.32	.46		
	นิติศาสตร์	20	4.15	.50		
	ศิลปศาสตร์ฯ	41	4.42	.33		
	นิเทศศาสตร์	68	4.10	.46		
	วิศวกรรมศาสตร์	20	3.84	.29		
	เทคโนโลยีสารสนเทศ	43	4.03	.36		
	ศิลปกรรมศาสตร์	45	3.94	.53		
	รัฐประศาสนศาสตร์	20	4.43	.41		

** p-value < .01

จากตารางที่ 13 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีคณะแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเคารพกติกา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของระดับค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาที่มีคณะแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffé ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่
จำแนกตามคณะ

คณะ		บริหาร ธุรกิจ	การ บัญชี	เศรษฐ ศาสตร์	นิติ ศาสตร์	ศิลป ศาสตร์ ^๑	นิเทศ ศาสตร์	วิศวะ กรรม	เทคโน โลยี ^๑	ศิลป กรรม	รปศ.
	$\bar{X}$	4.02	4.15	4.32	4.15	4.42	4.10	3.84	4.03	3.94	4.43
บริหารธุรกิจ	4.02	-	.985	.898	.997	.006**	.998	.964	1.000	.999	.130
การบัญชี	4.15	-	-	.999	1.000	.593	1.000	.673	.996	.873	.820
เศรษฐศาสตร์	4.32	-	-	-	.999	1.000	.989	.528	.934	.740	1.000
นิติศาสตร์	4.15	-	-	-	-	.848	1.000	.818	.999	.958	.925
ศิลปศาสตร์ ^๑	4.42	-	-	-	-	-	.168	.006**	.060	.004**	1.000
นิเทศศาสตร์	4.10	-	-	-	-	-	-	.770	1.000	.938	.518
วิศวะกรรม	3.84	-	-	-	-	-	-	-	.979	1.000	.041*
เทคโนโลยี ^๑	4.03	-	-	-	-	-	-	-	-	1.000	.273
ศิลปกรรม	3.94	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.062
รปศ.	4.43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* p-value < .05

** p-value < .01

จากตารางที่ 14 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามคณะ พบว่า

1) นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ ยังพบว่านักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

2) นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย แตกต่างกับนักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์

4.3.5 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีชั้นปีที่กำลังศึกษาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี

ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย	ชั้นปี	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	1	164	4.10	.50	6.75	.000**
	2	119	4.06	.45		
	3	51	4.17	.61		
	4	76	4.36	.43		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	1	164	4.08	.55	4.61	.003**
	2	119	4.02	.57		
	3	51	4.17	.53		
	4	76	4.30	.42		
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	1	164	4.05	.53	1.99	.114
	2	119	4.00	.53		
	3	51	4.00	.67		
	4	76	4.18	.40		
ภาพรวม	1	164	4.07	.47	5.11	.002**
	2	119	4.03	.44		
	3	51	4.11	.53		
	4	76	4.28	.36		

** p-value < .01

จากตารางที่ 15 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นปีที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเคารพกติกา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของระดับค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาที่มีชั้นปีแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffé ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามชั้นปี

ชั้นปี		1	2	3	4
	$\bar{X}$	4.07	4.03	4.11	4.28
1	4.07	-	.866	.968	.015*
2	4.03	-	-	.751	.003**
3	4.11	-	-	-	.247
4	4.28	-	-	-	-

* p-value < .05

** p-value < .01

จากตารางที่ 16 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามชั้นปี พบว่า

1) นักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกับนักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4

2) นักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกับนักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4

4.3.6 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีรายได้แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามรายได้ของผู้ปกครอง

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	รายได้ของผู้ปกครอง	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพ กติกา	ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	4.17	.51	.61	.609
	20,000 – 30,000 บาท	131	4.13	.52		
	30,001 – 40,000 บาท	62	4.08	.44		
	มากกว่า 40,001 บาท	61	4.18	.50		
2) ด้านการเคารพ สิทธิผู้อื่น	ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	4.09	.54	.26	.851
	20,000 – 30,000 บาท	131	4.14	.55		
	30,001 – 40,000 บาท	62	4.10	.56		
	มากกว่า 40,001 บาท	61	4.13	.50		
3) ด้านความ รับผิดชอบต่อสังคม	ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	4.00	.54	.67	.566
	20,000 – 30,000 บาท	131	4.09	.55		
	30,001 – 40,000 บาท	62	4.09	.45		
	มากกว่า 40,001 บาท	61	4.06	.54		
ภาพรวม	ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	4.09	.44	.17	.913
	20,000 – 30,000 บาท	131	4.12	.50		
	30,001 – 40,000 บาท	62	4.09	.44		
	มากกว่า 40,001 บาท	61	4.12	.45		

จากตารางที่ 17 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีรายได้แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันทั้งในรายด้านและภาพรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

4.3.7 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	ระดับการศึกษาของ ผู้ปกครอง	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	4.14	.49	.18	.831
	ปริญญาตรี	92	4.16	.49		
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.08	.65		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	4.12	.52	.38	.678
	ปริญญาตรี	92	4.08	.61		
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.18	.53		
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	4.05	.52	.06	.940
	ปริญญาตรี	92	4.06	.55		
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.02	.63		
ภาพรวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	4.10	.45	.00	.994
	ปริญญาตรี	92	4.10	.48		
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.10	.53		

จากตารางที่ 18 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันทั้งในรายด้านและภาพรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

4.3.8 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง

สมมติฐาน: นักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของผู้ปกครอง	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	กิจกรรมทางการเมือง					
	-สม่ำเสมอ	111	4.24	.45	2.53	.080
	-นานๆครั้ง	162	4.11	.48		
	-ไม่เคย	137	4.11	.56		
	กิจกรรมทางชุมชน					
	-สม่ำเสมอ	71	4.21	.46	1.18	.306
	-นานๆครั้ง	209	4.15	.50		
-ไม่เคย	130	4.10	.51			
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	กิจกรรมทางการเมือง					
	-สม่ำเสมอ	111	4.11	.51	.13	.872
	-นานๆครั้ง	162	4.13	.53		
	-ไม่เคย	137	4.10	.58		
	กิจกรรมทางชุมชน					
	-สม่ำเสมอ	71	4.17	.53	.43	.645
	-นานๆครั้ง	209	4.11	.53		
-ไม่เคย	130	4.09	.57			

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของผู้ปกครอง	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
3) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	กิจกรรมทางการเมือง					
	-สมัคร	111	4.09	.49	1.45	.234
	-นานๆครั้ง	162	4.08	.53		
	-ไม่เคย	137	3.99	.57		
	กิจกรรมทางชุมชน					
	-สมัคร	71	4.16	.51	3.36	.036*
	-นานๆครั้ง	209	4.07	.50		
	-ไม่เคย	130	3.96	.57		
ภาพรวม	กิจกรรมทางการเมือง					
	-สมัคร	111	4.15	.44	.95	.384
	-นานๆครั้ง	162	4.11	.45		
	-ไม่เคย	137	4.06	.49		
	กิจกรรมทางชุมชน					
	-สมัคร	71	4.18	.44	1.79	.168
	-นานๆครั้ง	209	4.11	.45		
	-ไม่เคย	130	4.05	.48		

* p-value < .05

จากตารางที่ 19 ผู้วิจัยพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงกรณีเดียว คือ นักศึกษาที่มีผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมทางชุมชนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาที่มีผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมทางชุมชนสมัคร มีความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกับนักศึกษาที่ผู้ปกครองไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า นักศึกษาที่มีผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

4.3.9 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

สมมติฐาน: นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value
1) ด้านการเคารพกติกา	ค่อนข้างต่ำ	3	3.40	.00	20.09	.000**
	ปานกลาง	36	3.71	.59		
	ค่อนข้างสูง	149	4.06	.48		
	สูง	222	4.28	.44		
2) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	ค่อนข้างต่ำ	3	2.90	.00	20.60	.000**
	ปานกลาง	36	3.73	.55		
	ค่อนข้างสูง	149	4.01	.55		
	สูง	222	4.26	.47		
3) ด้านความรับผิดชอบ ต่อสังคม	ค่อนข้างต่ำ	3	3.50	.00	14.82	.000**
	ปานกลาง	36	3.64	.63		
	ค่อนข้างสูง	149	3.97	.49		
	สูง	222	4.18	.50		
ภาพรวม	ค่อนข้างต่ำ	3	3.26	.00	24.12	.000**
	ปานกลาง	36	3.70	.52		
	ค่อนข้างสูง	149	4.02	.45		
	สูง	222	4.24	.40		

** p-value < .01

จากตารางที่ 20 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกด้านและภาพรวม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffé ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 การทดสอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การอบรมเลี้ยงดู		ค่อนข้างต่ำ	ปานกลาง	ค่อนข้างสูง	สูง
แบบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	3.26	3.70	4.02	4.24
ค่อนข้างต่ำ	3.26	-	.421	.030*	.002**
ปานกลาง	3.70	-	-	.001**	.000**
ค่อนข้างสูง	4.02	-	-	-	.000**
สูง	4.24	-	-	-	-

* p-value < .05

** p-value < .01

จากตารางที่ 21 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาเป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พบว่า

1) นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ

2) นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกับนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และแตกต่างกับนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างต่ำ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้ นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในระดับปานกลาง และค่อนข้างต่ำ

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัว

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554; จันทนา บุญญานุวัตร, 2549; ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555; ปกัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย, 2553; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554; ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, 2551; วีรพงษ์ นกน้อย, 2546; สุนทรียา หวังชัย, 2544; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554; Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement, 2008; Hahn, C. L., 2010; Portney, K. E., et al., 2009; Rothwell, N. & Turcotte, M., 2006; Smart, D., et al., 2000; Bekkers, R., 2008 อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011) เพื่อนำมากำหนดตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

1) ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ และชั้นปี ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

2) ตัวแปรตาม คือ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ได้แก่ ด้านการพหุติกา ด้านการพลสิทธิผู้อื่น และด้านรับผิดชอบต่อสังคม

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลกับนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำนวน 410 คน ซึ่งเลือกตัวอย่างแบบโควตา ตามสัดส่วนนักศึกษาในแต่ละคณะ สำหรับแบบสอบถามเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคที่ระดับ .92 สำหรับด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ .83 สำหรับด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย วิเคราะห์

ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ t-test และ One-Way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย กล่าวคือ มีนักศึกษาหญิงร้อยละ 57.1 มีภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 52.7 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 40 ในด้านคณะ พบว่า มีนักศึกษาจากคณะบริหารธุรกิจมากที่สุด คือ ร้อยละ 25.4 ส่วนผลการเรียนนั้น พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 2.01-2.50 คิดเป็นร้อยละ 31.2

สำหรับปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษานั้น ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ของนักศึกษาจบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 73 ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 39.5 เช่นเดียวกับการเข้าร่วมในกิจกรรมทางชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนานๆ ครั้ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51 นอกจากนี้ ในด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น พบว่า ในภาพรวมนักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .56) ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชาตามความต้องการของนักศึกษา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .82) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่นๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .95)

5.1.2 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ด้านการเคารพกติกา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ ผู้กระทำความผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .68) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 1.11)

ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .54) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่ากันก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .74) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .87)

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .53) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .65) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักศึกษามีความเต็มใจและความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 1.03)

โดยภาพรวมแล้ว ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเคารพกติกา รองลงมา คือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

5.1.3 การทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยได้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ และชั้นปี) และปัจจัยด้านครอบครัว (รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย) โดยใช้สถิติ t-test และ One-Way ANOVA สรุปได้ดังตารางที่ 22 และ 23 ต่อไปนี้

ตารางที่ 22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน (ปัจจัยส่วนบุคคล)

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	p-value
เพศ	ชาย	176	3.95	.48	.000**
	หญิง	234	4.22	.41	
ภูมิฐานะ	กทม./ปริมณฑล	216	4.17	.46	.001**
	ต่างจังหวัด	194	4.03	.44	
ผลการเรียน	ต่ำกว่า 2.00	75	3.99	.48	.020*
	2.00 – 2.50	128	4.09	.44	
	2.51 – 3.00	93	4.08	.56	
	3.01 – 3.50	66	4.17	.36	
	ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	48	4.26	.37	
คณะ	บริหารธุรกิจ	104	4.02	.48	.000**
	การบัญชี	39	4.15	.37	
	เศรษฐศาสตร์	10	4.32	.46	
	นิติศาสตร์	20	4.15	.50	
	ศิลปศาสตร์ฯ	41	4.42	.33	
	นิเทศศาสตร์	68	4.10	.46	
	วิศวกรรมศาสตร์	20	3.84	.29	
	เทคโนโลยีสารสนเทศ	43	4.03	.36	
	ศิลปกรรมศาสตร์	45	3.94	.53	
	รัฐประศาสนศาสตร์	20	4.43	.41	
ชั้นปี	1	164	4.07	.47	.002**
	2	119	4.03	.44	
	3	51	4.11	.53	
	4	76	4.28	.36	

* p-value < .05

** p-value < .01

ตารางที่ 23 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน (ปัจจัยด้านครอบครัว)

ปัจจัยด้านครอบครัว		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	p-value
รายได้ของ ผู้ปกครอง	ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	4.09	.44	.913
	20,000 – 30,000 บาท	131	4.12	.50	
	30,001 – 40,000 บาท	62	4.09	.44	
	มากกว่า 40,001 บาท	61	4.12	.45	
ระดับการศึกษา ของผู้ปกครอง	ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	4.10	.45	.994
	ปริญญาตรี	92	4.10	.48	
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.10	.53	
การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของ ผู้ปกครอง	กิจกรรมทางการเมือง				.384
	-สมัคร	111	4.15	.44	
	-นานๆครั้ง	162	4.11	.45	
	-ไม่เคย	137	4.06	.49	.168
	กิจกรรมทางชุมชน				
	-สมัคร	71	4.18	.44	
	-นานๆครั้ง	209	4.11	.45	
	-ไม่เคย	130	4.05	.48	
การอบรมเลี้ยง ดูแบบ ประชาธิปไตย	ค่อนข้างต่ำ	3	3.26	.00	.000**
	ปานกลาง	36	3.70	.52	
	ค่อนข้างสูง	149	4.02	.45	
	สูง	222	4.24	.40	

** p-value < .01

จากตารางที่ 22 และ 23 การทดสอบสมมติฐาน 9 ข้อ พบว่า มีสมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ 6 ข้อ กล่าวคือ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล 5 ด้าน คือ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ และชั้นปี และตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยด้านครอบครัว 1 ด้าน คือ การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษานักศึกษามีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาชาย

1.2 นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษามีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯและปริมณฑลมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษามีภูมิลำเนาต่างจังหวัด

1.3 นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .05$) จากการทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษามีผลการเรียนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4 นักศึกษาที่มีคณะแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) จากการทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 นักศึกษาที่มีชั้นปีที่กำลังศึกษาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) จากการทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ปัจจัยด้านครอบครัว

นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) จากการทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษา

ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในระดับปานกลาง และค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา สมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ และสมมติฐานที่ได้รับการปฏิเสธ ดังนี้

5.2.1 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

1) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555; ประภัศร ไพบูลย์จิตพิรัชย์, 2553) ซึ่งพบว่า คนไทยมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองเรื่องการเสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวมหรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมในระดับต่ำ

ข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการเคารพกติกาและเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย จึงจะทำให้เกิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ดังคำกล่าวของปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555: 35) ที่ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องตระหนักว่าตนเองเป็น “สมาชิกคนหนึ่งของสังคม” และต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจแล้วทำให้สังคมเสื่อมหรือเลวร้ายลงไป หากจะต้องเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยตระหนักอยู่เสมอว่า การกระทำใดๆ ของตนย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมและส่วนรวม ดังนั้น พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม มองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย

2) ด้านการเคารพกติกาและด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อของความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาและด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ประเด็นเรื่องการยอมรับผลของการละเมิดกติกา และการยอมรับ/ปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมากหรือคนส่วนใหญ่ในสังคม

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาให้ความสำคัญน้อยต่อ “หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย (the majority rule with respect to minority rights)” กล่าวคือ ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการตัดสินใจความขัดแย้งด้วยการลงคะแนนเสียงและเลือกที่จะปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก แต่ไม่ได้หมายความว่าเสียงข้างมากจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็ตาม อย่างไรก็ตาม เสียงข้างมากก็ต้องให้ความเคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย ดังนั้น การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย จึงมีลักษณะของการยอมรับปฏิบัติตามข้อสรุปที่เกิดจากเสียงข้างมาก แม้บุคคลนั้นจะไม่เห็นพ้องกับมติที่เกิดขึ้นก็ตาม (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2555)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า การที่นักศึกษาขาดความตระหนักในเรื่องดังกล่าว ก็ย่อมจะทำให้ประชาธิปไตยของไทยเกิดปัญหาได้ ดังคำกล่าวของปรีญญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 48-49) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับปัญหาการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ว่า สังคมในปัจจุบันเกิดความแตกแยก ดังเห็นได้จากพรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน ประชาธิปไตยกลายเป็นเรื่องของพวกและการแบ่งข้าง ไม่ฟังซึ่งกันและกัน และหากมีการขัดแย้งกันมากแล้วไม่ได้ตัดสินด้วยกติกาและกระบวนการยุติธรรม ในที่สุดก็จะนำไปสู่ความรุนแรง สาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวนี้นี้เกิดจากประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่าง และไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน

5.2.2 สมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ภูมิภาค ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และปัจจัยด้านครอบครัวแตกต่างกัน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายผลโดยจำแนกตามตัวแปรอิสระได้ดังนี้

1) เพศ

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพศหญิงเป็นเพศที่มีความใส่ใจ มีความละเอียดอ่อน และมีแนวโน้มที่จะมีความรับผิดชอบต่องามมากกว่าเพศชาย ดังเห็นได้จากความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นด้านที่มีค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (Mean Difference) ของหญิงและชาย

มากที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ที่พบว่า ผู้หญิงมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองด้านการดูแลชุมชนสูงกว่าผู้ชาย เช่นเดียวกับงานวิจัยของปภัสนร ไพบุญย์ จิตพิรัชย์ (2553) ที่พบว่า นักเรียนหญิงมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักเรียนชาย

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในสหรัฐอเมริกา (Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement, 2008) ซึ่งพบว่า เพศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนหญิงเข้าร่วมในกิจกรรมการเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือสังคม การหาเงินบริจาคเพื่อการกุศล และการเป็นสมาชิกในกลุ่มทางการเมือง มากกว่าเยาวชนชาย ส่วนเยาวชนชายเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าเยาวชนหญิง

2) ภูมิฐานะ

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิฐานะแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษาที่มีภูมิฐานะในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษามีภูมิฐานะต่างจังหวัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีโอกาส ประสบการณ์ หรือรับรู้ในเหตุการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาในต่างจังหวัด นอกจากนี้ สภาพสังคมเมืองยังมีความแตกต่างกับสังคมชนบทในแง่ของการยึดกฎระเบียบที่เป็นทางการมากกว่าการยึดขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศของวีรพงษ์ นกน้อย (2546) ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิฐานะแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีแตกต่างกัน โดยเฉพาะนักศึกษาในกรุงเทพฯ มีความเป็นพลเมืองดีสูงสุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (2551) ซึ่งพบว่า ประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ที่อยู่ในอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยสูงกว่าประชาชนที่อยู่เขตอำเภอออยสะเก็ด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ที่พบว่า ประชาชนในแต่ละภาคให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านแตกต่างกัน เช่น ประชาชนในกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองด้านความเป็นอิสระภาพและความก้าวหน้าทันสมัย ในขณะที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองด้านวิถีวัฒนธรรม

อย่างไรก็ดี ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ มีความแตกต่างกับงานวิจัยของต่างประเทศในประเด็นหนึ่ง กล่าวคือ งานวิจัยนี้พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิฐานะในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีความเป็นพลเมืองสูงกว่าต่างจังหวัด แต่งานวิจัยในประเทศแคนาดา (Rothwell, N. & Turcotte, M., 2006) พบว่า

คนที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในชนบท มีความเป็นพลเมืองโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและอาสาสมัครสูงกว่าคนที่จบการศึกษาในระดับดังกล่าวซึ่งอยู่ในเมือง ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมชนบทของแคนาดา มีสัดส่วนคนจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาน้อยกว่าในเมือง จึงมีส่วนผลักดันให้พวกเขาต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญแก่กิจกรรมพลเมืองมากกว่าคนในเมือง

3) ผลการเรียนรู้

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .05$) โดยผลการทดสอบรายคู่อธิบายว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงนั้นมีวิถีชีวิตที่อยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีวินัยและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน จึงส่งผลให้พวกเขามีความตระหนักในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูงกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำ ทั้งนี้ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปภัสสร ไพบูลย์รัฐดิพรชัย (2553) ซึ่งพบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีความเป็นพลเมืองดีต่ำกว่านักเรียนที่มีผลการเรียน 3.00-3.49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) คณะ

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาที่มีคณะแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยการทดสอบรายคู่พบว่า นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่าคณะวิศวกรรมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย ทั้งนี้ นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปภัสสร ไพบูลย์รัฐดิพรชัย (2553) และวีรพงษ์ นกน้อย (2546) ที่พบว่า สาขาวิชาที่แตกต่างกันของนักศึกษา ส่งผลต่อความแตกต่างกันของความเป็นพลเมืองดี

ความแตกต่างของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระหว่างคณะที่ผู้วิจัยพบ อาจเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาที่แต่ละคณะสอน กล่าวคือ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นคณะที่สอนเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองมากที่สุด โดนมมีการสอนเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐ จริยธรรมในการบริหาร นโยบายสาธารณะและปัญหาสาธารณะ

นอกจากนี้ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยที่พัฒนาความเป็นพลเมืองและเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้นักศึกษาด้วย ดังนั้นจึงมีส่วนทำให้นักศึกษาคณะนี้ตระหนักในความเป็นพลเมืองสูงสุด ส่วนนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงรองลงมาจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์นั้น อาจเป็นเพราะคณะนี้นั้นสอนภาษาต่างประเทศ สังคมและศิลปวัฒนธรรม ประกอบกับนักศึกษาที่เรียนภาษามักมีอุปนิสัยรักการอ่านและการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น รวมถึงกล้าแสดงออกและถ่ายทอดความคิดความรู้สึกได้ดี จึงอาจมีส่วนส่งเสริมให้พวกเขาตระหนักในความเป็นพลเมืองด้วย ในขณะที่ นักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และบริหารธุรกิจซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำนั้น อาจเนื่องมาจากคณะเหล่านี้ได้มุ่งสอนทักษะวิชาชีพหรือภาคปฏิบัติมากกว่าประเด็นทางสังคมและพลเมือง

5) ชั้นปี

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีชั้นปีที่กำลังศึกษาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) ซึ่งการทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จะมีความรู้สึกรู้จักคิดที่มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รวมถึงมีประสบการณ์ทางการเมืองหรือทางชุมชนมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 หรือกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของนักศึกษา มีส่วนส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หรือเห็นความเชื่อมโยงระหว่างตนและการเมืองหรือสังคมมากขึ้น ดังนั้น ชั้นปีที่สูงขึ้นจึงมีส่วนในการขัดเกลาความเป็นพลเมืองของพวกเขาให้สูงขึ้นตามไปด้วย

ข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรพงษ์ นกน้อย (2546) ซึ่งพบว่า นักศึกษาปี 4 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองดีสูงที่สุด ในขณะที่นักศึกษาปี 1 มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำที่สุด เช่นเดียวกับถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ที่ค้นพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันในคุณสมบัติความเป็นพลเมืองที่เน้นความก้าวหน้า โดยประชาชนที่มีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในแบบก้าวหน้าทันสมัย เป็นกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท รองลงมา คือ กลุ่มที่ศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนพาณิชยการ/โรงเรียนอาชีวศึกษา และ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ (Rothwell, N. & Turcotte, M., 2006) ซึ่งพบว่า คนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมทางพลเมือง เช่น กิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมอาสาสมัครมากขึ้น ซึ่ง Hua, C. W. & Wan, K. E. (2011) อธิบายว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นพลเมืองและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยคนที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น จะมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดให้คำนึงถึงประเด็นทางสังคมมากขึ้น

6) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยผลการทดสอบรายคู่ อธิบายว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับก่อนข้างสูง ปานกลาง และก่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทนา บุญญานุวัตร (2549) และ ปกัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย (2553) ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของต่างประเทศ (Portney, K. E. et al., 2009) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพลเมืองของเยาวชน เช่น กิจกรรมการเลือกตั้ง และกิจกรรมทางชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะบิดามารดามีบทบาทหรือมีอิทธิพลสำคัญในการจัดเวลาเรื่องความเป็นพลเมืองให้แก่บุตรทั้งทางตรง เช่น การอบรมสั่งสอน และทางอ้อม เช่น การประพฤติปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลเมืองเพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่บุตร ซึ่งทำให้บุตรได้ซึมซับความเป็นพลเมืองได้ในที่สุด (Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011)

5.2.3 สมมติฐานที่ได้รับการปฏิเสธ

จากการทดสอบสมมติฐานที่พบว่า นักศึกษาที่มีปัจจัยด้านครอบครัวแตกต่างกัน ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศ แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของต่างประเทศ กล่าวคือ งานวิจัยในประเทศ (ปกัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย, 2553) พบว่า นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ดี งานวิจัยของต่างประเทศทั้งในสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย (Portney, K. E. et al, 2009; Hahn, C. L., 2010; McLellan, J. A. & Youniss, J., 2003; Bekkers, R., 2008 อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011; Prior, M., et al., 2000 อ้างถึงใน Smart, D., et al., 2000) พบว่า รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและพลเมืองของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนที่มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีการศึกษาสูง ผู้ปกครองมีรายได้หรือสถานภาพทางสังคมสูง และผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือชุมชนสูง จะส่งผลให้เยาวชนมีความเป็นพลเมืองหรือเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือพลเมืองสูงด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก

- 1) ผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง จะประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
- 2) ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง จะมีความรู้ทางการเมืองและพลเมืองสูง และจะถ่ายทอดความรู้หรือพูดคุยในเรื่องดังกล่าวกับบุตร
- 3) ผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครของชุมชน จะมีส่วนผลักดันให้บุตรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวด้วย และมีส่วนในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองให้แก่บุตร

กล่าวโดยสรุป การที่ปัจจัยด้านครอบครัวหรือตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้านไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในงานวิจัยนี้ อาจเป็นเพราะตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลเฉพาะในบริบทสังคมของต่างประเทศเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ปกครองในสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย มีบทบาทการจัดเกล้าแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ การศึกษาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพลเมืองของตน ซึ่งจะส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของบุตรด้วย แต่ในบริบทสังคมไทย ผู้ปกครองที่ไม่ว่าจะมีฐานะ การศึกษา และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพลเมืองในระดับใดก็ตาม ต่างก็ถ่ายทอดหรือจัดเกล้าความเป็นพลเมืองให้แก่บุตรไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่นักศึกษา

1) จากข้อค้นพบว่า นักศึกษามีระดับความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม น้อยที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวคิดของปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555) กล่าวคือ ควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยฝึกให้นักศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสังคม ซึ่งมีเงื่อนไขคือ นักศึกษาจะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า ตัวนักศึกษาเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมนั้นๆ โดยเริ่มต้นที่ตัวนักศึกษาเอง นั่นคือการแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหาให้สังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้เกิดความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

2) จากข้อค้นพบว่า ระดับค่าเฉลี่ยรายข้อที่น้อยที่สุดของความเป็นพลเมืองด้านการพหุติกาและด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น คือ ประเด็นเรื่องการยอมรับผลของการละเมิดกติกา และการปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามแนวคิดของปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555) กล่าวคือ การจัดกิจกรรมในรายวิชาโดยให้นักศึกษาร่วมกันกำหนดกติกา รวมถึงบทลงโทษของการละเมิดกติกาเป็นข้อๆ และใช้วิธีการสรุปกติกาแบบเห็นพ้องต้องกันไปทีละข้อ โดยใช้หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย หรือกล่าวได้ว่า ใช้หลักการเสียงข้างน้อยเคารพเสียงข้างมาก และในขณะเดียวกัน เสียงข้างมากก็ให้ความเคารพเสียงข้างน้อยด้วย สำหรับบทลงโทษของนักศึกษาที่ละเมิดกติกา เช่น การบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม

3) จากข้อค้นพบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษานั้นมีความแตกต่างกันตามปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคล ดังนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้นักศึกษาได้อย่างครอบคลุม จึงควรสอดแทรกกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในรายวิชาศึกษาทั่วไปให้นักศึกษาดังแต่ระดับชั้นปีที่ 1 และควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยให้นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เสนอวิธีแก้ไข และลงมือปฏิบัติโดยใช้ความรู้ที่เรียนมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

5.3.2 ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในปัจจุบัน เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อชนิดต่างๆ
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองระหว่างนักศึกษาในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด รวมถึงระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ด้านความเป็นพลเมืองของนักศึกษาที่ครอบคลุมมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

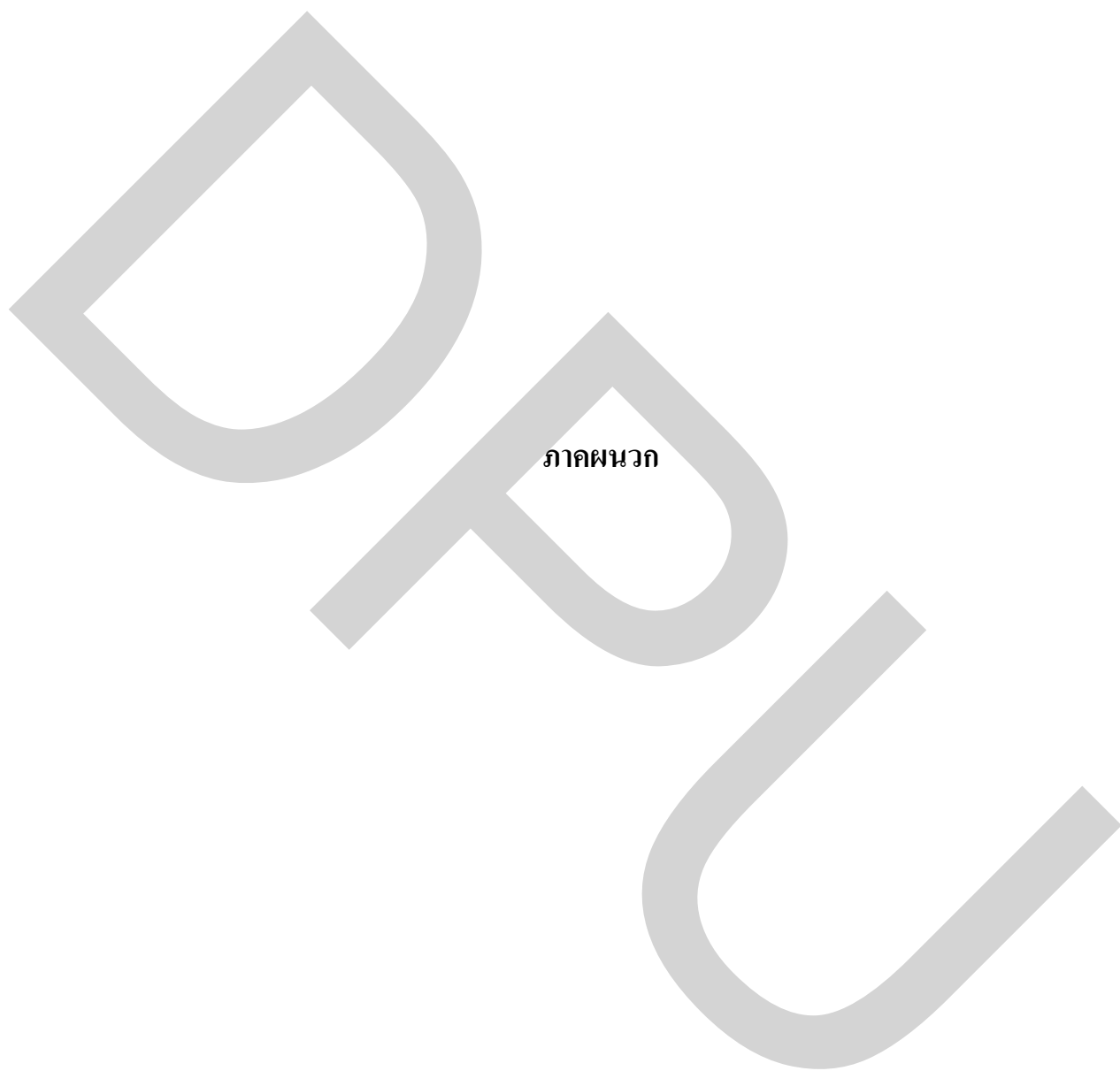
- คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2555). รัฐศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: สุขภาพองคร่วม.
- จันทนา บุญญานุวัตร. (2549). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (การวัดผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand), [Online]. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiciviceducation.org/images/resource/articles/ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย.pdf> [2 ตุลาคม 2555].
- ทิพย์พาพร ดันติสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2548). แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปภัสนสร ไพบูลย์จิตพิรัชช. (2553). การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพนิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการภาครัฐและเอกชน) มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ผ่องพรรณ ตรีชมมงคล และสุภาพ นัฏราภรณ์. (2549). การออกแบบการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พฤทธิสาร ชุมพล, ม.ร.ว. และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (บรรณาธิการ). (2551). คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รัชดาพร บุตรเริ่ม. (2551). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมของ
 ชายที่มีรสนิยมรักเพศเดียวกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยา)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลัดดาวรรณ สุขใหญ่. (2551). ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัด
 เชียงใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีรพงษ์ นกน้อย. (2546). ลักษณะความเป็นพลเมืองดี: กรณีศึกษานิสิตระดับอุดมศึกษา
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
 พระปกเกล้า.

ภาษาอังกฤษ

- Banks, J. A. (Ed). (2004). **Diversity and Citizenship Education: Global Perspectives**. San
 Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement . (2008). **2006 Civic and
 Political Health of the Nation** [Online]. Available: http://www.civicyouth.org/2006-civic-and-political-health-of-the-nation/?cat_id=0 [2012, May 20].
- Hahn, C. L. (2010). Comparative civic education research: What we know and what we need to
 know. **Citizenship Teaching and Learning**, 6 (1), 5-23.
- Hua, C. W. & Wan, K. E. (2011). **Civic Mindedness: Components, Correlates and Implications
 for the Public Service**. [Online]. Available:
<http://www.cscollege.gov.sg/Knowledge/Pages/Civic-Mindedness-Components,-Correlates-and-Implications-for-the-Public-Service.aspx> [2012, October 1].

- Kahne, J. & Sporte, S. (2008). Developing Citizens: the impact of civic learning opportunities on students' commitment to civic participation, **American Educational Research Journal**, 20 (10), 1–29.
- Morgan, G. A., et al. (2004). **SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation**. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Portney, K. E., et al. (2009). **Gender Differences in Political and Civic Engagement among Young People** [Online]. Available:
<http://ase.tufts.edu/polsci/faculty/eichenberg/NiemiPortneyEichenbergAug26.pdf> [2012, May 20].
- Rothwell, N. & Turcotte, M. (2006). **The Influence of Education on Civic Engagement: Differences Across Canada's Rural-Urban Spectrum** [Online]. Available:
<http://publications.gc.ca/Collection/Statcan/21-006-X/21-006-XIE2006001.pdf> [2012, May 20].
- Smart, D., et al. (2000). **The Development of Civic Mindedness**. [Online]. Available:
<http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2000/fm57/ds.pdf> [2012, October 4].

ภาคผนวก

ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย					
1	+1	+1	+1	3	1.00
2	+1	+1	+1	3	1.00
3	+1	+1	+1	3	1.00
4	+1	+1	+1	3	1.00
5	+1	+1	+1	3	1.00
6	0	+1	+1	2	0.67
7	+1	+1	0	2	0.67
8	+1	+1	+1	3	1.00
9	+1	+1	+1	3	1.00
10	0	+1	+1	2	0.67
ด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย					
1	+1	+1	+1	3	1.00
2	+1	+1	+1	3	1.00
3	+1	+1	+1	3	1.00
4	+1	+1	0	2	0.67
5	+1	+1	+1	3	1.00
6	+1	+1	+1	3	1.00
7	+1	+1	+1	3	1.00
8	+1	+1	0	2	0.67
9	+1	+1	0	2	0.67
10	+1	+1	+1	3	1.00
11	+1	+1	+1	3	1.00
12	+1	+1	+1	3	1.00

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ต่อ)					
13	+1	+1	+1	3	1.00
14	+1	+1	+1	3	1.00
15	+1	+1	0	2	0.67
16	+1	+1	0	2	0.67
17	+1	+1	0	2	0.67
18	+1	+1	+1	3	1.00
19	+1	+1	+1	3	1.00
20	+1	+1	+1	3	1.00
21	+1	+1	+1	3	1.00
22	+1	+1	+1	3	1.00
23	+1	+1	+1	3	1.00
24	+1	+1	0	2	0.67
25	+1	+1	+1	3	1.00
26	+1	+1	+1	3	1.00
27	+1	+1	0	2	0.67
28	+1	+1	0	2	0.67
29	+1	+1	+1	3	1.00
30	+1	+1	0	2	0.67

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

1. ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	35.4667	34.4644	.2714	.8365
A2	35.9333	28.7540	.7026	.7967
A3	35.6000	32.8000	.4701	.8214
A4	35.6333	29.6885	.7001	.7991
A5	35.9000	29.2655	.6593	.8016
A6	35.7000	28.4931	.7925	.7885
A7	36.3333	29.8851	.4497	.8278
A8	35.8667	33.2230	.3041	.8370
A9	35.5333	34.5333	.1755	.8494
A10	35.6333	28.9989	.7778	.7913

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 10

Alpha = .8316

2. ด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
B1	123.6000	162.3862	.4203	.9252
B2	123.3333	163.7471	.4696	.9239
B3	123.1000	160.2310	.6997	.9207
B4	123.1333	158.6713	.6692	.9209
B5	123.1000	162.3690	.5861	.9223
B6	123.5667	170.2540	.0841	.9331
B7	123.1333	166.8782	.3543	.9253
B8	123.2000	162.5793	.5923	.9222
B9	123.5000	163.8448	.4958	.9234
B10	123.1333	157.5678	.7577	.9196
B11	123.3000	161.9414	.5795	.9223
B12	123.6000	162.3862	.5948	.9222
B13	123.4333	164.5989	.4593	.9239
B14	123.4000	162.4552	.6338	.9218
B15	123.1667	162.2816	.6445	.9216
B16	122.9333	161.0299	.6986	.9209
B17	123.0333	162.2402	.6285	.9218
B18	123.3667	163.3437	.4990	.9234
B19	123.4000	162.3172	.5042	.9234
B20	123.2667	163.2368	.6207	.9220
B21	122.9667	164.2402	.6099	.9223
B22	123.1333	169.2920	.2716	.9260
B23	123.3333	166.7126	.3732	.9250
B24	122.9333	164.0644	.6922	.9217
B25	122.9667	164.7230	.5304	.9231
B26	123.2333	162.5989	.6001	.9221
B27	123.1667	162.5575	.6807	.9214
B28	123.3000	163.4586	.5358	.9229
B29	123.5333	167.8437	.2848	.9263
B30	123.2333	163.5644	.6412	.9219

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .9255

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ดร.รัชชัช วิกิตภูมิประเทศ

.....
แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา

ตอนที่ 3 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา
.....

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง2. ภูมิลำเนา ☐ กรุงเทพฯและปริมณฑล ☐ ภาคกลาง
☐ ภาคเหนือ ☐ ภาคใต้
☐ ภาคตะวันออก ☐ ภาคตะวันตก
☐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ3. ชั้นปีที่ ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 44. เกรดเฉลี่ย ☐ ต่ำกว่า 2.00 ☐ 2.00 – 2.50
☐ 2.51 – 3.00 ☐ 3.01 – 3.50
☐ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

5. คณะ

☐ คณะบริหารธุรกิจ	☐ คณะการบัญชี
☐ คณะเศรษฐศาสตร์	☐ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
☐ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์	☐ คณะนิเทศศาสตร์
☐ คณะวิศวกรรมศาสตร์	☐ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ
☐ คณะศิลปกรรมศาสตร์	☐ คณะรัฐประศาสนศาสตร์

ตอนที่ 2: ข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา

1. รายได้ของผู้ปกครองเฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 20,000 บาท	☐ 20,000 – 30,000 บาท
☐ 30,001 – 40,000 บาท	☐ มากกว่า 40,001 บาท ขึ้นไป

2. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชน ของ “ผู้ปกครอง”

กิจกรรมทางการเมือง/ชุมชน	การมีส่วนร่วมของ “ผู้ปกครอง”		
	สม่ำเสมอ	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
1. การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมืองท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต.) หรือนักการเมืองระดับชาติ (ส.ส., ส.ว.) เพื่อรณรงค์เรียน เสนอนโยบาย หรือเสนอแนะข้อคิดเห็น / การร่วมชุมนุมหรือประท้วงอย่างสันติเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน			
2. การเป็นอาสาสมัครในชุมชน/ การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน			

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

หัวข้อ	ระดับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา					
2. ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ หรือกำหนดกติกาของบ้านร่วมกัน					
3. ผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกบ้านได้ ถ้านักศึกษาชี้แจงเหตุผล					
4. เมื่อนักศึกษามีเรื่องทะเลาะวิวาทหรือมีปัญหาเกี่ยวกับพี่น้องหรือบุคคลอื่นๆ ผู้ปกครองจะรับฟังเหตุผลและพิจารณาอย่างยุติธรรม					
5. เมื่อนักศึกษาทำความผิด ผู้ปกครองจะซักถามสาเหตุพร้อมกับบอกเหตุผลก่อนการลงโทษ					
6. นักศึกษามีสิทธิขอความเป็นธรรมจากผู้ปกครอง หากไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องต่างๆ					
7. เมื่อนักศึกษามีความคิดเห็นไม่ตรงกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะให้การชี้แจงอย่างมีเหตุผล					
8. ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่นๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม					
9. ผู้ปกครองให้นักศึกษารับผิดชอบและบริหารเงิน/ค่าใช้จ่ายประจำเดือนเอง					
10. การปฏิบัติของผู้ปกครองทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะคิดและทำในเรื่องต่างๆ ภายใต้กติกาของบ้าน					

ตอนที่ 3: ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วย 3 = ไม่แน่ใจ 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความเป็นพลเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการเคารพกติกา					
1. ความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคมเป็นเรื่องปกติ หากไม่ใช่ความรุนแรง					
2. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกติกา					
3. วิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด					
4. ผู้กระทำความผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน					
5. ปัญหาประชาธิปไตยของไทยนั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประชาชนปฏิบัติตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงกติกา					
6. การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา					
7. กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้					
8. กฎหมายถูกกำหนดโดยผู้แทนของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องเคารพกฎหมาย					
9. ประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ					
10. การแก้ปัญหาการละเมิดกติกา จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษาก่อน					

ความเป็นพลเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น					
1. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความคิดคร่อนให้แก่ผู้อื่น					
2. ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม					
3. ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นได้จากการที่คนเสียงส่วนใหญ่ละเมิดสิทธิหรือใช้ความรุนแรงกับคนเสียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน					
4. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา					
5. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ					
6. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน					
7. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน					
8. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ					
9. นักศึกษาเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่ขัดแย้งกับตน					
10. การแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่น จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษาก่อน					

ความเป็นพลเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม					
1. เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม					
2. การใช้ชีวิตอย่างอิสระของนักศึกษา จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาผู้อื่น					
3. “ระบบอุปถัมภ์” หรือการพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะผู้อาวุโสกว่า หรือนักการเมือง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไม่พึ่งพาตนเอง					
4. สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลง มีสาเหตุมาจากการกระทำของคน					
5. การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจากตัวนักศึกษาเอง โดยการไม่เป็นฝ่ายเริ่มก่อปัญหา					
6. การแก้ปัญหาใดๆ ของนักศึกษา ไม่ควรเรียกร้องผู้อื่นมาแก้ปัญหาให้					
7. การกระทำใดๆ ของนักศึกษาเอง ย่อมส่งผลดีหรือไม่ดีต่อสังคมและส่วนรวมได้ในที่สุด					
8. การกระทำของนักศึกษาเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม เมื่อเกิดปัญหา นักศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้					
9. นักศึกษามีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม					
10. นักศึกษามีความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและอุปนิสัยโดยการช่วยเหลือสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย	ดร.ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังคมวิทยามหาบัณฑิต (สังคมวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ประชากรศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล
สถานที่ทำงาน	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต E-Mail: thuntuch.vip@dpu.ac.th
วิชาที่สอน	GE 138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, GE 140 ประชาคมอาเซียน, GE 355 ภูมิปัญญาไทยเพื่อการดำรงชีวิต
ผลงานวิจัย	พ.ศ.2553 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน: กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ทุนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต) พ.ศ.2555 ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชา GE138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ที่มีต่อความตระหนักในความเป็นพลเมืองของ นักศึกษา (ทุนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต)
บทความวิจัยที่ พิมพ์เผยแพร่	พ.ศ.2553 “การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน: กรณีศึกษาวงกลอง ยาว อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” การสัมมนาเครือข่าย วิชาการ-วิจัยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 4 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) วันที่ 30 สิงหาคม 2553 พ.ศ.2554 “Knowledge Transfer Process of Thai Traditional Drum by Local Philosophers”. Proceedings of the Asian Conference on Cultural Studies, IAFOR. Ramada Osaka, Osaka, Japan, March 23-25, 2011 พ.ศ.2556 “ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชาการศึกษา เพื่อสร้างพลเมืองที่มีต่อความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2556)